

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

AIVARAS DOMARKAS
(TEISĖ IR VALDYMAS, IŠTĚSTINĖS MAGISTRANTŪROS STUDIJOS)

PASITIKĖJIMAS POLICIJA LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. A. Kiškis

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TEORINIAI PASITIKĖJIMO POLICIJA VERTINIMO ASPEKTAI	6
1.1. Pasitikėjimo policija samprata, tipai bei elementai	6
1.2. Pasitikėjimą policija lemiantys veiksniai	12
1.3. Pasitikėjimo policija vertinimo būdai ir metodai	14
1.4. Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktų pasitikėjimo policija tyrimų rezultatai	20
2. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE TYRIMAS	24
2.1. Tyrimo metodika	24
2.2. Pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo rezultatų analizė.....	26
2.2.1. Demografinis respondentų profilis	26
2.2.2. Lietuvos gyventojų pasitikėjimo policija įvertinimas	29
3. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE DIDINIMO GALIMYBĖS	38
3.1. Pasitikėjimo policija stiprinimo poreikis.....	38
3.2. Pasitikėjimo policija Lietuvoje didinimo rekomendacijos	40
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	42
LITERATŪRA	44
SANTRAUKA	49
SUMMARY	50
PRIEDAI	51
1 priedas. Pasitikėjimą policija lemiantys veiksniai.....	51
2 priedas. Tyrimo anketa	54

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Pasitikėjimas, kuris suvokiamas kaip vienas svarbiausių elementų šiuolaikinėje formalioje organizacijoje, yra labai reikšmingas aspektas ir policijos bei šalies piliečių santykiuose. Piliečių pasitikėjimas yra svarbus, kadangi visuomenė – tai policijos paslaugų vartotojai, kurių nuomonė yra svarbi šiuolaikinėje demokratinėje santvarkoje. Pasitikėjimo policija aktualumą suponuoja ir tai, kad nuo atskirų individų bei visuomenės pasitikėjimo policija priklauso ir policijos efektyvumas¹, kadangi policija pasitikintys piliečiai yra labiau linkę bendradarbiauti su policija, siekiant bendruomeninių tikslų (aktyviau praneša apie įvykdytas nusikalstamas veikas, teikia kitą informaciją). Be to, kaip nurodo E. S. Ralston bei S. A. Chadwick, ir pačių policijos darbuotojų veiklos, lojalumo bei inovatyvumo rodikliai gerėja, kuomet piliečiai labiau pasitiki policija.²

Jei asmuo nepasitiki konkrečiu pareigūnu, po kurio laiko jis gali nebepasitikėti ir policija, o vėliau ir įstatymais. To pasekmė – esant galimybei toks asmuo gali bandyti apeiti nustatytą teisinį reguliavimą. Dėl nepasitikėjimo policija gali formuotis išankstinės neigiamos nuostatos ir priešiškus policijos atžvilgiu, kas ženkliai apsunkintų policijos darbą. Be to, dėl nepasitikėjimo policija žmonės nepraneša apie nusikalstamas veiklas, kitus teisės pažeidimus; silpnėja pagarba, tikėjimas, kad policija gali ką nors padaryti. Taigi jei dėl nepasitikėjimo policija rečiau pranešama apie nusikalstamas veiklas bei kitus teisės pažeidimus, silpnėja poveikis nusikalstamumui bei teisės pažeidimams. Minėtieji aspektai suponuoja pasitikėjimo policija problemos aktualumą daugelyje pasaulio valstybių. Vienoms valstybėms šią problemą spręsti sekasi geriau, kitoms - prasčiau. Pasitikėjimas policija Lietuvoje yra gerokai mažesnis negu ekonomiškai labiau išsivysčiusiose valstybėse.³

Tyrimo naujumas. Pasitikėjimas Lietuvoje dažniausiai analizuojamas, žvelgiant iš vadybos mokslo perspektyvos⁴. Lietuvos mokslinėje literatūroje pasitikėjimas policija, kaip tyrimų objektas, sistemiškai mažai tirtas. Ir nors tyrimų atliekama daug⁵, jie nėra lyginami

---

¹ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

² Ralston E. S., Chadwick S. A. An empirical exploration of the dimensionality of inter-employee trust in police organizations // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2010, Vol. 33, No. 3. P. 432.

³ Mečkauskas V. Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas // *Jurisprudencija*. 2005, t. 76(68). P. 78; Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2006. Vol. 29, no. 3. P. 457.

⁴ Dovalienė A., Gadeikienė A., Piligrimienė Ž. Trust as an antecedent of long-term relationships with service customers: the case of odontology services // *Ekonomika ir vadyba*. 2007, Nr. 12.

⁵ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos // http://www.policija.lt/apklauskos/Prisijungimo_laikas_2012-01-12; Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato

tarpusavyje, atsižvelgiant į juose naudojamas metodologijas. Pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimų metodologijos dažniausiai yra labai siauros, klausiami tik apie pasitikėjimą, bet neišskleidžiama platesnė pasitikėjimo samprata, ji nedetalizuojama atitinkamos rūšies klausimais. Pasitikėjimo policija problemoms gerokai daugiau dėmesio skyrė užsienio mokslininkai: W. Yuning, Y. S. Ivan⁶, T. Tyler⁷ analizavo piliečių pasitikėjimą ir tikėjimą viešosiomis institucijomis; S. Gilmour⁸ tyrė pasitikėjimo policija priežastis; J. Kaarianen⁹ identifikavo Suomijos gyventojų pasitikėjimo policija priežastis, o D. Sivasubramaniam ir J. Goodman-Delahunty¹⁰ vertino etiškumą ir pasitikėjimą policijos atžvilgiu; A. Goldsmith¹¹ atliko policijos reformos bei pasitikėjimo problemos tyrimą. Tad remiantis užsienio šalių pasitikėjimo policija praktika ir pasirinktomis analogijomis šiame baigiamajame magistro darbe bus tiriamas ir kompleksiškai vertinamas pasitikėjimas policija Lietuvoje.

Tiriama problema. Lietuvoje būta bandymų tirti pasitikėjimą policija, tačiau ne visuomet aiškiai pateikiama jų metodika, taikoma metodika yra labai supaprastinta. Todėl šio darbo problema gali būti formuluojama tokiais klausimais:

- kuo pasireiškia pasitikėjimas policija Lietuvoje,?
- kaip jį pamatuoti?
- koks yra pasitikėjimas policija Lietuvoje?

Šio darbo **tyrimo objektas** – pasitikėjimas policija Lietuvoje.

Pagrindinis **darbo tikslas** – ištirti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą policija bei suformuluoti pasiūlymus pasitikėjimo didinimui.

Darbo uždaviniai:

- atskleisti pasitikėjimo policija sampratą;
- identifiikuoti pasitikėjimą policija lemiančius veiksnius;
- išanalizuoti pasitikėjimo policija vertinimo būdų ir metodų bazę;
- parengus tyrimo metodiką, atlikti pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimą ir išanalizuoti jo rezultatus;

---

veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras; Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją. 2010 // <http://www.policija.lt/get.php?f.6290> Prisijungimo laikas 2012-01-27.

⁶ Yuning W., Ivan Y. S. Citizen Trust in Police // Police quarterly. 2009, Vol. 12, No. 2.

⁷ Tyler T. Public trust and confidence in legal authorities: what do majority and minority group members want from the law and legal institutions? // Behavioral sciences and the law. 2001, Nr. 19.

⁸ Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // International journal of police science & management. 2007, Vol. 10, No. 1.

⁹ Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention. 2008, Vol. 9.

¹⁰ Sivasubramaniam D., Goodman-Delahunty J. Ethnicity and trust: perceptions of police bias // International journal of police science & management. 2008, Vol. 10, no. 4.

¹¹ Goldsmith A. Police reform and the problem of trust // Theoretical Criminology. 2005, Vol. 9, No. 4.

- remiantis atlikto tyrimo rezultatais suformuluoti pagrįstus pasiūlymus pasitikėjimo policija Lietuvoje didinimui.

Darbo hipotezė: Lietuvos gyventojų pasitikėjimą policija labiausiai lemia policijos pagarba piliečiams bei kultūrinės tradicijos.

Darbo atlikimo **etapai** buvo tokie:

- 1) mokslinės literatūros nagrinėjama tema rinkimas ir analizė;
- 2) tyrimo metodikos parengimas;
- 3) anketinės apklausos atlikimas ir rezultatų analizė;
- 4) išvadų ir rekomendacijų formulavimas.

Tyrimo metodai. Teoriniam darbo objekto pagrindimui taikytas mokslinės literatūros analizės, sisteminės analizės bei sintezės metodai, leidę atlikti požiūrių, vertinimų ir interpretacijų sintezę, grindžiamą logine abstrakcija. Empiriniam tyrimui atlikti taikyti loginės lyginamosios analizės, anketinės apklausos, statistinės duomenų analizės metodai. Išvadų ir siūlymų formulavimui pasitelktas apibendrinimo metodas.

Šaltiniai. Rengiant baigiamąjį magistro darbą pagrindinis dėmesys skiriamas literatūros rinkimui bei jos analizei. Pagrindiniai informacijos šaltiniai, panaudoti rengiant baigiamąjį magistro darbą, yra įvairių šalių mokslininkų, besispecializuojančių pasitikėjimo policija vertinimo srityje, mokslinės monografijos, straipsniai mokslo darbų rinkiniuose, periodiniuose moksliniuose žurnaluose bei praktikos leidiniuose. Pasitikėjimo policija Lietuvoje nustatymui naudojami darbo autoriaus surinkti pirminiai duomenys.

1. TEORINIAI PASITIKĖJIMO POLICIJA VERTINIMO ASPEKTAI

1.1. Pasitikėjimo policija samprata, tipai bei elementai

Patikėti galima materialines gėrybes arba nematerialųjį gėrį, pavyzdžiui, paslaptį. Bendravimo pagrindą sudaro tai, kad mes vieni be kitų pagalbos negalime gyventi. Pasitikėjimas labiau nei patikėjimas sudaro sąlygas savo teises perduoti kitam, kuris priima sprendimus atsižvelgdamas į mūsų interesus. Pasitikėjimas reiškia tai, kad kartais mes savo egzistenciją patikime kitiems. Mes gyvename pasitikėdami kitais žmonėmis, linkę patikėti ypač tuomet, jei ir kiti mumis pasitiki. Pasitikėjimas, kaip dvasinė būseną ir tarpžmogiškų ryšių jungtis, rutuliojasi nuo nesąmoningo pasitikėjimo iki suvokimo, jog pasitikėjimas gali būti susijęs su pavojumi, o toliau iki svarstymų apie jo naudą bei žalą. Jis gali atsirasti palengva arba staiga, gali būti išreiškiamas žodžiais arba nujaučiamas. Ypatinga pasitikėjimo forma yra kūdikių ir vaikų pasitikėjimas, kai kiekvienas jų visiškai priklauso nuo tėvų, ypač nuo motinos. Žmonės, stebintys penkiamečių vaikų pasitikėjimą jais (seneliai, darželio auklėtojos), kartu patiria didelę atsakomybę už vaikus. Vaikų pasitikėjimo neįmanoma išugdyti. Jis yra imanentinis ir išliks tol, kol suaugusiųjų nebus sugriautas. Pasitikėjimas – tai tikėjimas vienas kitu, t. y. nelaukti nieko blogo iš kito, arba polinkis tikėti žodžiu ar susitarimu. Pagaliau pasitikėjimas nėra bloga nuomonė vieno apie kitą, o tam tikras asmeninis ryšys, kurį stiprina pasirengimas laiduoti. Pasitikėjimas yra natūrali socialinio gyvenimo veikimo būseną, kuri padeda išgyventi šiame pasaulyje. Pasitikėjimas apibūdinamas kaip svarbiausias laukimas to, jog kiti savo veikloje atsižvelgs į tavo asmenybę, kurią susikūrei visuomenėje. Kiekviena socialinė veikla susijusi su žmonių požiūriu į pasitikėjimą, o kiekvienos veiklos tikslas pasiekiamas remiantis pasitikėjimu.¹²

Pasitikėjimas laikytinas svarbia paskata tiek santykių tarp organizacijos ir vartotojo formavimosi etape, tiek jų stiprinime, kadangi jis efektyviau nei bet kas kitas sumažina vartotojo suvokiamą iš sandorių kylančią riziką. Pasitikėjimas ypatingai svarbus paslaugų sferoje, kuomet vartotojas priverstas įsigyti paslaugas, jų nepabandęs, bei visais kitais atvejais, kuomet egzistuoja aukštas sąveikos su vartotoju neapibrėžtumo laipsnis.¹³ R. D. Putman¹⁴ nuomone, jei nėra

¹²Liubarskienė Z., Šoliūnienė L., Kilius V., Peičius E. Pacientų pasitikėjimas sveikatos priežiūra // Medicina. 2004, Nr. 3. P. 279 – 280.

¹³ Dovalienė A., Gadeikienė A., Piligrimienė Ž. Trust as an antecedent of long-term relationships with service customers: the case of odontology services // Ekonomika ir vadyba. 2007, Nr. 12. P. 346.

¹⁴ Putnam RD. Bowling alone: the collapse and revival of American community. New York: Simon&Schuster, 2000.

pasitikėjimo, reikalingas ypatingas nuolatinis budrumas, pasirengimas apginti orumą ir autonomiškumą.

S. Gilmour¹⁵ pabrėžia, jog neretai analizuojant pasitikėjimą vienu ar kitu objektu, pamirštama aptarti pačią pasitikėjimo sampratą. Tradiciškai pasitikėjimo koncepcija gali būti suvokiama kaip racionali arba santykinė.¹⁶ Racionalus pasitikėjimas suvokiamas kaip elgsenos pasirinkimas; manoma, jog išitraukimas į pasitikėjimu grįstus ryšius yra pasirinkimas iš kelių galimų variantų. Santykinė pasitikėjimo koncepcija yra koncentruota ties socialinėmis pasitikėjimo charakteristikomis. Nepriklausomai nuo to, kuria koncepcija vadovaujamosi, mokslinėje literatūroje pasitikėjimo samprata aiškinama labai įvairiai (žr. 1 lent.).

1 lentelė. Pasitikėjimo apibrėžimai

Autorius(-iai)	Apibrėžimas
R. Giedrikaitė, I. Misevičienė, I. Jakušovaitė ¹⁷	Pasitikėjimas – tai tam tikras ryšys su kitais žmonėmis bei socialine aplinka
Z. Liubarskienė ¹⁸	Pasitikėjimas – tai tam tikras ryšys su kitais žmonėmis bei jų socialine aplinka, kuriems patikime savąją egzistenciją, todėl ir iš jų laukiame, kad jie atsižvelgtų į tavąją asmenybę, kurią savomis pastangomis sukūrei visuomenėje
P. H. Schurr, J. L. Ozanne ¹⁹	Pasitikėjimas – tai vartotojo jausmas ir įsitikinimas, kad paslaugos teikėjas išpildys savo pažadus
R. Backmann, A. Zaheer ²⁰	Pasitikėjimas – tai pasitikinčiojo pagarba pasitikėjimo objektui tam tikromis sąlygomis
T. R. Tyler ²¹	Pasitikėjimas – tai tikėjimas, kad artimiausiu metu kiti elgsis taip, kaip iš jų tikimasi
S. Gilmour ²²	Pasitikėjimas – tai tikėjimas, kad, nepaisant neapibrėžtumo, kažkas, kuo tikima, bus padaryta, arba

¹⁵ Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // International journal of police science & management. 2007, Vol. 10, No. 1. P. 52.

¹⁶ Ralston E. S., Chadwick S. A. An empirical exploration of the dimensionality of inter-employee trust in police organizations // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 3. P. 432.

¹⁷ Giedrikaitė R., Misevičienė I., Jakušovaitė I. Gydytojų ir pacientų nuomonės apie pasitikėjimą ir konfidencialumą vertinimas // Medicina. 2008, Nr. 44(1). P. 66.

¹⁸ Liubarskienė Z., Šoliūnienė L., Kilius V., Peičius E. Pacientų pasitikėjimas sveikatos priežiūra // Medicina. 2004, Nr. 3. P. 279 – 280.

¹⁹ Schurr P. H., Ozanne J. L. Influences on exchange processes: buyers' preconceptions of a seller's trustworthiness // Journal of consumer research. 1985, No. 11(7). P. 940.

²⁰ Backmann R., Zaheer A. Handbook of trust research. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2006. P. 259.

²¹ Tyler T. R. Trust within organisations // Personnel review. 2003. Vol. 32, No. 5. P. 559.

²² Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // International journal of police science & management. 2007, Vol. 10, No. 1. P. 53.

	atvirkščiai
JAV teisingumo departamentas ²³	Pasitikėjimas – tai pagarba grįstas jausmas tarp organizacijos ir piliečių, kuriems organizacija tarnauja
S. L. Frazier ²⁴	Pasitikėjimas – tai tikrumo jausmas, turintis tvirtą (tačiau ne visuomet loginį) pagrindą ar / bei grindžiamas charakterio savybėmis, galimybėmis, nuoširdumu.

Iš lentelėje pateiktų apibrėžimų matyti, jog pasitikėjimas dažniausiai pateikiamas kaip psichologijos ar vadybos mokslų konceptas, akcentuojant ryšį, socialinę aplinką, vartotoją. Pasitikėjimo terminas, žvelgiant per teisės mokslų prizmę, aiškinamas gana retai, tačiau pavyko rasti keletą apibrėžimų ir šio mokslo specialiojoje literatūroje. Pastebima, jog teisinio pobūdžio šaltiniuose pasitikėjimas aiškinamas kaip tikėjimas, jausmas. S. Gilmour²⁵ nurodo, jog aiškinant pasitikėjimo sampratą, neretai naudojamos tokios sąvokos, kaip viltis, teisingumas, patikimumas. Tačiau analizuojant S. Gilmour, JAV teisingumo departamento bei S. L. Frazier pateiktus apibrėžimus šis teiginys nepasitvirtino. Ir nors minėtųjų autorių apibrėžimai pasitikėjimo objektu laiko teisėsaugos institucijas, kai kuriuose jų pastebima esminių trūkumų, kas apriboja šių apibrėžimų taikymą tolesnei darbo objekto analizei. Pavyzdžiui, S. Gilmour pateiktame pasitikėjimo termino aiškinime akcentuojamas būsimas veiksmas („bus padaryta“), tačiau pasitikėjimas formuojamas ne tik perspektyvoje, bet ir retrospektyvoje. S. L. Frazier kaip pasitikėjimo pagrindą mini savybes, galimybes bei nuoširdumą, tačiau kieno (policijos pareigūnų ar piliečių) charakterio savybės, galimybės bei nuoširdumas kuria pasitikėjimą – nepaaiškina. JAV teisingumo departamento pateiktas pasitikėjimo termino aiškinimas šio darbo autoriaus nuomone yra pagrįščiausias (nurodomas pasitikėjimo objektas, subjektas, ryšys tarp jų), todėl juo ir bus vadovaujama šiame darbe.

Pasitikėjimas gali įgyti labai įvairias formas. V. Liljander ir I. Roos²⁶ išskiria tokius pasitikėjimo tipus:

- 1) skaičiavimais grindžiamas pasitikėjimas;
- 2) žiniomis grindžiamas pasitikėjimas;
- 3) solidarumu grindžiamas pasitikėjimas.

²³ U.S. Department of Justice. Building trust between the police and citizens they serve. Washington: U. S. Department of Justice, 2009. P. 7.

²⁴ Frazier S. L. The loss of public trust in law enforcement. Madera: California commission on peace officer standards and training, 2007. P. 2.

²⁵ Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // International journal of police science & management. 2007, Vol. 10, No. 1. P. 52.

²⁶ Liljander V., Roos I. Customer-relationships levels – from spurious to true relationships // Journal of services marketing. No. 16(7). P. 595.

Pasitikėjimas gali būti klasifikuojamas ir į abstraktųjį, konkretųjį, strateginį bei moralinį.²⁷ J. Crotts ir G. Turner²⁸ pasitikėjimą klasifikuoja pagal veiksnius, lemiančius pasitikėjimą: 1) aklas pasitikėjimas; 2) pasitikėjimas iš išskaičiavimo; 3) patikrintas pasitikėjimas; 4) užtarnautas pasitikėjimas; 5) abipusis pasitikėjimas (aukščiausia pasitikėjimo forma).

Pagal pasitikėjimo objektą pasitikėjimas gali būti toks²⁹: pasitikėjimas Prezidentu, pasitikėjimas Vyriausybe, pasitikėjimas Seimu, pasitikėjimas politinėmis partijomis, pasitikėjimas rinkimų administravimu, pasitikėjimas teismais, **pasitikėjimas policija**, pasitikėjimas armija, pasitikėjimas profsajungomis, pasitikėjimas TV, radiju, pasitikėjimas spauda, pasitikėjimas centriniu banku, pasitikėjimas privačiomis įmonėmis, pasitikėjimas universitetais, pasitikėjimas bažnyčia, pasitikėjimas ligoninėmis ir kt. Šio darbo autoriaus nuomone, šis pasitikėjimo objektų sąrašas nėra baigtinis ir gali būti papildytas pasitikėjimu kitomis institucijomis. Kaip rodo pasitikėjimo objektų sąrašas – pasitikėjimas policija – vienas iš pasitikėjimo tipų, kuris, kaip ir pats pasitikėjimo terminas, mokslinėje literatūroje apibrėžiamas labai įvairiai:

- pasitikėjimas policija – tai tikėjimas, kad policija vykdys efektyvią nusikalstamumo kontrolę bei prevencinę veiklą, atsižvelgdama į bendruomenės poreikius³⁰;
- pasitikėjimas policija – tai rodiklis, atskleidžiantis policijos elgsenos su piliečiais kokybę³¹.

Kadangi policijos elgsenos su piliečiais kokybę atskleidžia ne tik pasitikėjimas, o žymiai daugiau veiksnių, E. R. Maguire ir D. Johnson pateiktas apibrėžimas traktuotinas kaip netinkamas šiame darbe. J. M. Gau pateiktame apibrėžime žymiai aiškiau atskleista pasitikėjimo policija esmė, tačiau remiantis priimta pasitikėjimo samprata, šį apibrėžimą norėtusi modifikuoti ir pasitikėjimą policija traktuoti kaip pagarba grįstą jausmą, kad policija, tarnaujanti piliečiams, vykdys efektyvią nusikalstamumo kontrolę bei prevencinę veiklą, atsižvelgdama į piliečių poreikius.

Pasitikėjimo policija svarba atsiskleidžia ne tik dėl jo reikšmės policijos autoriteto užtvirtinimui, bet ir dėl išorinių priežasčių: nepasitikėjimas policija gali iššaukti nepasitikėjimą

---

²⁷ Matonytė I. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas // Sociologija. Mintis ir veiksmai. 2004, Nr. 1. P. 27.

²⁸ Crotts J., Turner G. Determinants of intra-firm trust in buyer-seller relationships in the international travel trade // International journal of contemporary hospitality management. 1999, No. 11(2/3). P. 118.

²⁹ Imbrasaitė J. Socialinis kapitalas ir politinis dalyvavimas Lietuvoje // Sociologija. Mintis ir veiksmai. 2004, Nr. 1. P. 45.

³⁰ Gau J. M. A longitudinal analysis of citizens' attitudes about police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 2. P. 237.

³¹ Maguire E. R., Johnson D. Measuring public perceptions of the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 4. P. 725.

visa visuomenine santvarka ir visuomenė gali imtis įvesti savo įstatymus. Tad pasitikėjimas policija yra būtinas siekiant kontroliuoti nusikalstamumą.³²

Kaip nurodo T. Tyler³³, pasitikėjimas atspindi kaip bendrai žmonės mėgsta ar nemėgsta policijos. Anot C. A. Cooke, J. E. Puddifoot bei J. Brown³⁴ pasitikėjimas policija yra pagrindinis įtakos veiksnys, formuojantis požiūrį į policijos ginkluotę.

Pasitikėjimo policija ryšiai gali būti individualūs arba instituciniai. Pavyzdžiui, asmuo gali netikėti, kad policininkas su juo elgsis tinkamai (individualus ryšys), tačiau gali tikėti, kad policija suras dingusį vaiką (institucinis ryšys).³⁵ T. Tyler³⁶ identifikavo dvi pasitikėjimo policija formas: institucinę bei grindžiamą motyvais. Tačiau R. Backmann ir A. Zaheer nuomone, idealiu atveju individualus pasitikėjimas turėtų papildyti institucinį pasitikėjimą.³⁷

A. Kiškis³⁸ identifikavo tokius pasitikėjimo policija elementus:

- asmeninis saugumas (jei asmuo nenukenčia nuo teisės pažeidimų, vadinasi policija dirba gerai, galima ja pasitikėti);
- greita pagalba nukentėjus;
- kvalifikuotas darbas;
- geranoriškumas, noras padėti;
- savalaikiai patarimai;
- supratimas, kad policija imsis veiksmų, jei bus kreipiamasi į ją;
- dėmesio rodymas, net ir tuo atveju, jei nepavyksta išspręsti problemos;
- matymas, kad policija dirba;
- įspėjimai (o ne nubaudimas) už smulkius teisės pažeidimus
- pakankamai geras policijos aprūpinimas (technika, kuras automobiliams, policijos įstaigos aplinka, policininkų atlyginimai), reiškiantis, jog policija yra pajėgi spręsti problemas;
- aiškios policijos neteisėtų veiksmų apskundimo procedūros ir galimybės;
- policijos atskaitomybė visuomenei;

---

³² Backmann R., Zaheer A. Handbook of trust research. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2006. P. 259.

³³ Tyler T. Public trust and confidence in legal authorities: what do majority and minority group members want from the law and legal institutions? // Behavioral sciences and the law. 2001, Nr. 19. P. 217.

³⁴ Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // Legal and criminological psychology. 2011, No. 6. P. 151.

³⁵ Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // International journal of police science & management. 2007, Vol. 10, No. 1. P. 53.

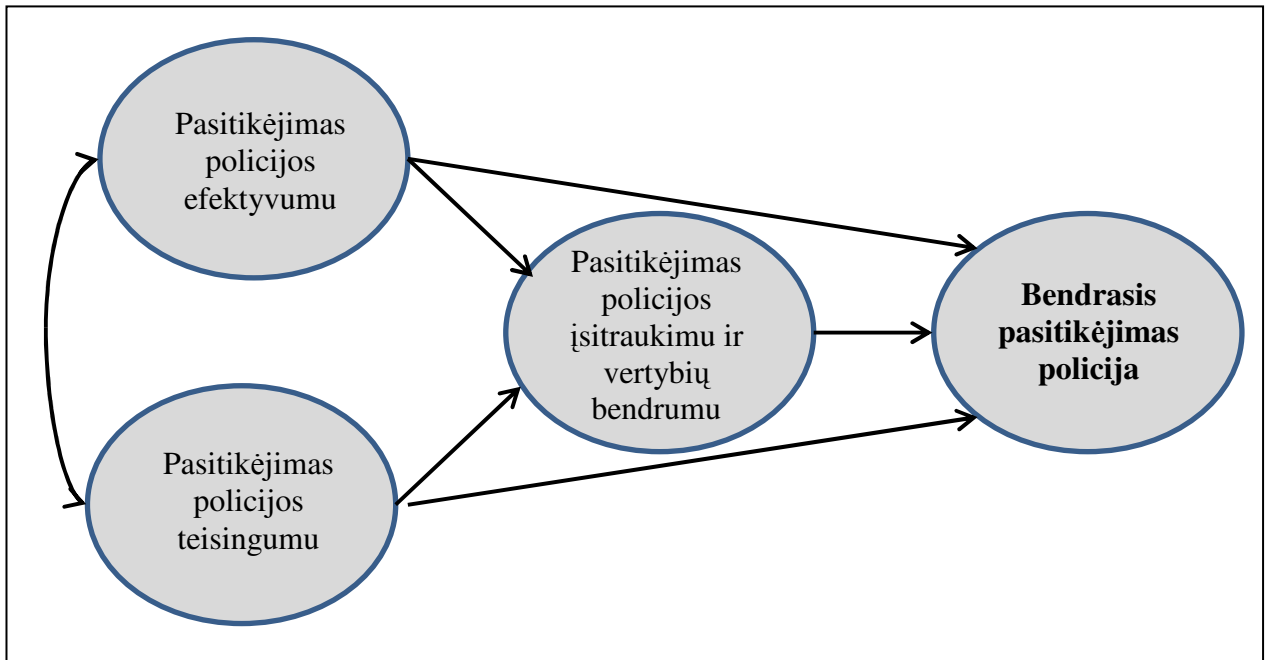
³⁶ Tyler T. Policing in black and white: ethnic group differences in trust and confidence in police // Police quarterly. No. 8.

³⁷ Backmann R., Zaheer A. Handbook of trust research. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2006. P. 259.

³⁸ Kiškis A. Gyventojų pasitikėjimas teisingumu: nauda ir jį lemiantys veiksniai // http://www.nplc.lt/centrov/reng/ren014/Gyventoju_pasitikejimas_teisingumu_Alfredo, prisijungimo laikas: 2011-11-19.

- policijos vadovo žinomumas, lyderiškumas, jo pozicija;
- palankus policijai informacinis fonas iš žiniasklaidos, pažįstamų, artimųjų ir kt.;
- ar kreipiamasi į policiją, ar bandoma savo problemas spręsti kitomis priemonėmis.

Policija, kuria pasitikima, pasižymi tokiomis charakteristikomis: efektyvi, teisinga, turi bendras vertybes bei interesus ir yra labai įsipareigojusi vietinei bendruomenei.³⁹ Remdamiesi šiuo teiginiu J. Jackson ir B. Bradford sudarė kompleksinį pasitikėjimo policija modelį (žr. 1 pav.).

1 pav. Kompleksinis pasitikėjimo policija modelis⁴⁰

Pagal kompleksinį pasitikėjimo policijos efektyvumu modelį, pasitikėjimas policijos efektyvumu bei pasitikėjimas policijos teisingumu savo ruožtu veikia vienas kitą. Abu šie pasitikėjimo elementai turi įtakos pasitikėjimui policijos išitraukimu ir vertybių bendrumu, kuris lemia bendrąjį pasitikėjimą policija. Bendrąjį pasitikėjimą policija formuoja ir pasitikėjimas efektyvumu bei teisingumu.

Apibendrinant pasitikėjimo sampratos analizę, galima teigti, kad pasitikėjimas – tai daugiadimensinis konstruktas, galintis įgyti įvairias formas. Atlikta pasitikėjimo koncepcijos analizė leidžia pasitikėjimą policija aiškinti kaip pagarba grįstą jausmą, kad policija, tarnaujanti piliečiams, vykdys efektyvią nusikalstamumo kontrolę bei prevencinę veiklą, atsižvelgdama į

³⁹ Jackson J., Bradford B. What is trust and confidence in the police? // Policing: A journal of policy and practice. 2010, Vol. 4, no. 3. P. 245.

⁴⁰ Jackson J., Bradford B. What is trust and confidence in the police? // Policing: A journal of policy and practice. 2010, Vol. 4, no. 3. P. 246.

piliečių poreikius. Nepriklausomai nuo pasitikėjimo tipo, pasitikėjimą policija lemia tam tikri veiksniai, kurie ir analizuojami kitame šio darbo poskyryje.

1.2. Pasitikėjimą policija lemiantys veiksniai

Siekiant užtikrinti piliečių pasitikėjimą policija, svarbu identifikuoti pasitikėjimą lemiančius veiksniai. Pirmiausia, piliečių pasitikėjimą formuoja bendrieji A. Dovalienės, A. Gadeikienės bei Ž. Piligrimienės⁴¹ įvardinti vartotojų pasitikėjimą lemiantys veiksniai – organizacijos patikimumas, sąžiningumas, objektyvumas, teisingumas, lūkesčių patenkinimas, vartotojų orientacija, santykių trukmė, reklaminės žinutės, žodinė komunikacija, pasitenkinimas bei patirtis.

Siekiant identifikuoti specifinius būtent piliečių pasitikėjimą policija lemiančius veiksniai, atliekama Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktų pasitikėjimo policija teorinių bei empirinių tyrimų analizė. Atliktos analizės pagrindu parengta palyginamoji pasitikėjimą policija lemiančių veiksnių lentelė (žr. 1 priedą.).

A. Kiškis⁴² identifikavo bendruosius pasitikėjimo teisingumu veiksniai - teisingumo sistemos autoritetą, institucinį teisėtumą (paklusimas teisėtiems reikalavimams net jei ir nepritariama, teisingumas, vertybių atitikimas, bendras pasitikėjimas teisingumu) bei kompetenciją, sąžiningumą ir efektyvumą. Kadangi policija – teisingumo sistemos dalis, teigtina, jog šie veiksniai lemia ir pasitikėjimą policija.

C. A. Cooke, J. E. Puddifoot bei J. Brown⁴³ teigimu, teikiamų paslaugų kokybė (kontaktuojant su visuomene) yra svarbus pasitikėjimą policija lemiantis veiksnys. Šio veiksnio svarbą patvirtina ir J. Ruževičius bei R. Kasperavičius, teigdami, jog ISO sertifikatas pagerina policijos organizacijos įvaizdį, padidina aptarnaujamo regiono bendruomenės ir visos visuomenės pasitikėjimą policija, išplečia tarptautinio bendradarbiavimo viešojo saugumo užtikrinimo srityje galimybes ir padidina jo veiksmingumą.⁴⁴ Remiantis šiuo teiginiu, galima teigti, jog kokybės vadybos sistema – vienas iš pasitikėjimą policija lemiančių veiksnių.

⁴¹ Dovalienė A., Gadeikienė A., Piligrimienė Ž. Trust as an antecedent of long-term relationships with service customers: the case of odontology services // *Ekonomika ir vadyba*. 2007, Nr. 12. P. 347.

⁴² Kiškis A. Gyventojų pasitikėjimas teisingumu: nauda ir jį lemiantys veiksniai // http://www.nplc.lt/centrov/reng/ren014/Gyventoju_pasitikejimas_teisingumu_Alfredo, prisijungimo laikas: 2011-11-19.

⁴³ Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // *Legal and criminological psychology*. 2011, No. 6. P. 151.

⁴⁴ Ruževičius J., Kasperavičius R. Lietuvos policijos veiklos kokybės tobulinimo galimybės // *Verslo ir teisės aktualijos*. Mokslo darbai. 2008, Nr. 2. P. 127.

T. P. Gerber, S. E. Mendelson⁴⁵ teigimu, piliečių pasitikėjimą ypač veikia kultūrinės tradicijos. Pavyzdžiui, nepasitikėjimas policija gali būti suponuotas nekintančių kultūrinių normų (pavyzdžiui, T. P. Gerber ir S. E. Mendelson mano, jog gana žemą pasitikėjimą policija Rusijoje lėmė būtent susiklosčiusi kultūrinė situacija).

Pasitikėjimas institucija kyla iš institucijos taisyklių ir nurodymų laikymosi, gero darbo bei tarnavimo bendram interesui.⁴⁶ Šie veiksniai ypač svarbūs ir formuojant pasitikėjimą policija.

A. Baier⁴⁷ nuomone, ryšys tarp pasitikėjimo ir pagarbos asmeniui yra akivaizdus. Taigi pagarbą asmeniui galima laikyti pasitikėjimo policija veiksmu. Be pagarbos asmeniui pasitikėjimą policija suponuoja ir reputacija – viešai suformuota ir priimta nuomonė.⁴⁸ Asmuo ar institucija su aukšta reputacija dažniausiai yra laikomi patikimais.

Tai, kokią policiją piliečiai mato – taip pat svarbus pasitikėjimo policija veiksnys. Pastaruoju metu visuomenė tapo kritiška policijos pareigūnų, patruliuojančių tarnybiniuose automobiliuose atžvilgiu; piliečiams žymiai priimtinau, kuomet policijos pareigūnai patruliuoja pėsčiomis.⁴⁹

L. Cao ir S. Stack⁵⁰ tyrė pasitikėjimą policija Japonijoje bei JAV ir nustatė, jog pasitikėjimas labai priklauso nuo šalies kultūros, istorijos bei geografinės vietos.

Y. Wu, I. Y. Sun⁵¹ nustatė, jog iš demografinių veiksnių įtakos pasitikėjimui policija turi tik piliečio amžius – jaunesnių asmenų pasitikėjimas policija yra silpnesnis negu vyresnių. Tačiau L. Cao⁵² atlikto tyrimo duomenimis, pasitikėjimui policija įtakos turi ne tik piliečio amžius, bet ir išsilavinimas, lytis bei šeimyninė padėtis. J. Ashcroft, D. J. Daniels, S. V. Hart⁵³ į demografinių veiksnių sąrašą įtraukia piliečio rasę bei etniškumą. W. Yuning ir I. Y. Sun⁵⁴ demografinių veiksnių, turinčių įtakos pasitikėjimui policija, rinkinį papildė piliečio pajamomis, užimtumu bei politine įtaka.

---

⁴⁵ Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // *Law & society review*. 2008, vol. 42, no. 1. P. 2.

⁴⁶ Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*. 2008, Vol. 9. P. 142-143.

⁴⁷ Baier A. Trust and antitrust // *Ethics*. 1986, No. 96. P. 232.

⁴⁸ Frazier S. L. The loss of public trust in law enforcement. Madera: California commission on peace officer standards and training, 2007. P. 2.

⁴⁹ Heenan N., Wilkinson K., Griffiths D., Searles B., Seloom M., Woolford R., Williams C., Machura S. Trust in police community support officers // *Papers from the British criminology conference*. 2008. Vol. 8. P. 137.

⁵⁰ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

⁵¹ Wu Y., Sun I. Y. Perceptions of police: an empirical study of Chinese college students // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2010, Vol. 33, No. 1. P. 98.

⁵² Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // *Canadian journal of criminology and criminal justice*. 2011. Vol. 53, no. 1.

⁵³ Ashcroft J., Daniels D. J., Hart S. V. Factors that influence public opinion of the police. Washington: U. S. Department of Justice. P. 11.

⁵⁴ Yuning W., Sun I. Y. Citizen trust in police: the case of China // *Police quarterly*. 2009, Vol. 12, no. 2. P. 170.

Pasitikėjimą gali formuoti labai įvairūs informacijos šaltiniai: draugų bei šeimos narių žodinė informacija apie patirtį bendraujant su policija, žiniasklaidos tekstai, akademinė informacija, populiarioji fantastika bei kt.⁵⁵ Z. Boda, G. Medve-Balint, G. Szabo⁵⁶ Euro-Justis projekto ataskaitoje pažymi, jog intensyvesnis žiniasklaidos, kaip informavimo priemonės, vartojimas siejamas su stipresniu pasitikėjimu policija. Stipresniu pasitikėjimu policija pasižymi tie asmenys, kurie skiria daugiau laiko laikraščių skaitymui: 54 proc. skaitančiųjų laikraščius trumpiau negu pusvalandį per dieną pasitiki policija, kai tuo tarpu laikraščių skaitymui skiriančiųjų ilgiau negu pusvalandį tarpe pasitikėjimą išreiškia 72 proc. asmenų. Panašus, tačiau stipresnis ryšys pastebimas ir televizoriaus žiūrėjimo atveju: 41 proc. asmenų, žiūrinčių televiziją mažiau negu pusvalandį per dieną, pasitiki policija, kai tuo tarpu ilgiau žiūrinčiųjų tarpe tokių asmenų yra 61 proc. Svarbu ne tik laikas, tačiau ir televizijos laidų turinys – nustatyta, jog tie asmenys, kurie žiūri kriminalines laidas / filmus, buvo linkę labiau pasitikėti policija negu tokių laidų nežiūrintys.⁵⁷

Atlikta pasitikėjimą policija lemiančių veiksnių analizė rodo, jog konsensusas dėl šių veiksnių mokslinėje literatūroje dar nepasiektas. Dažniausiai mokslininkai išskiria po 1 – 3 pasitikėjimą policija lemiančius veiksnus, tačiau maksimalus veiksnių skaičius – 10. Iš viso identifikuota 30 skirtingų pasitikėjimą policija lemiančių veiksnių, iš kurių dažniausiai buvo minėta policijos veiklos kokybė (3 kartai), piliečio amžius (3 kartai), piliečio lytis (3 kartai), piliečio išsilavinimas (2 kartai), piliečio etniškumas (2 kartai) bei reputacija (2 kartai).

1.3. Pasitikėjimo policija vertinimo būdai ir metodai

Pirmieji pasitikėjimo organizacijomis vertinimo tyrimai buvo atlikti XX a. 7-ąjį dešimtmetį.⁵⁸ Kadangi pasitikėjimo vertinimo tyrimai atliekami jau penkis dešimtmečius, pasitikėjimo policija vertinimo metodinė bazė yra gana plati.

Euro-Justis projekto ataskaitoje pasitikėjimui policija nustatyti siūlomi tokie indikatoriai: pasitikėjimas policijos efektyvumu, pasitikėjimas paskyrimo teisingumu (partijų ir politikų įtaka

---

⁵⁵ Heenan N., Wilkinson K., Griffiths D., Searles B., Seloom M., Woolford R., Williams C., Machura S. Trust in police community support officers // Papers from the British criminology conference. 2008. Vol. 8. P. 137.

⁵⁶ Boda Z., Medve-Balint G., Szabo G. Exploring trust in justice and fear of crime through media consumption // Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011. http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf P. 20. Prisijungimo laikas 2012-01-14.

⁵⁷ Boda Z., Medve-Balint G., Szabo G. Exploring trust in justice and fear of crime through media consumption // Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf P. 20. Prisijungimo laikas 2012-01-14.

⁵⁸ Ralston E. S., Chadwick S. A. An empirical exploration of the dimensionality of inter-employee trust in police organizations // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 3. P. 432.

policijos sprendimams, policijos elgesys su skirtingų rasių, etninių grupių ar materialinės padėties atstovais) bei pasitikėjimas procedūriniu teisingumu (policijos pagarba visuomenei).⁵⁹

Analizuojant atliktus pasitikėjimo policija tyrimus pastebima, jog dažniausiai yra taikomas anketinės apklausos metodas. Tyrimų, kuriuose taikytas šis metodas, bendrosios charakteristikos pateikiamos 2 lentelėje.

2 lentelė. Pasitikėjimo policija tyrimų, kuriuose taikomas anketinės apklausos metodas, bendrosios charakteristikos

Autorius(-iai) / užsakovas(-ai)	Metai	Tyrimo objektas	Tyrimo imtis	Tyrimo rezultatų analizės metodas(-ai)
C. A. Cooke, J. E. Puddifoot, J. Brown ⁶⁰	2011	Jaunų žmonių požiūris į policijos ginkluotę	605 18 – 35 m. amžiaus Didžiosios Britanijos gyventojai	Faktorinė analizė
T. P. Gerber, S. E. Mendelson ⁶¹	2002 - 2004	Rusijos gyventojų patirtis policijos smurto bei korupcijos atžvilgiu	16598 Rusijos gyventojai	Statistinė analizė
D. Sivasubramaniam, J. Goodman-Delahunty ⁶²	2003 - 2005	Skirtingų etninių grupių pasitikėjimas policija	1296 Australijos studentai	Statistinė analizė

2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁵⁹ Hough M. How to measure trust? Survey measures of trust in justice // Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf P. 20. Prisijungimo laikas 2012-01-14.

⁶⁰ Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // Legal and criminological psychology. 2011, No. 6. P. 151.

⁶¹ Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // Law & society review. 2008, vol. 42, no. 1.

⁶² Sivasubramaniam D., Goodman-Delahunty J. Ethnicity and trust: perceptions of police bias // International journal of police science & management. 2008, Vol. 10, no. 4.

2 lentelės tęsinys

T. Tyler ⁶³	2009	Etninių grupių pasitikėjimas policija	943 afroamerikiečiai bei iš Pietų Amerikos kilę studentai	Statistinė analizė
L. Cao ir S. Stack ⁶⁴	1981, 1991	JAV ir Japonijos gyventojų pasitikėjimas policija	1981 m. – 1160 Japonijos bei 2303 JAV gyventojų, vyresnių nei 18 m.; 1991 m. – 997 Japonijos bei 1824 JAV gyventojų, vyresnių nei 18 m.	Statistinė analizė
Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ⁶⁵	2004 – 2010 m.	Lietuvos gyventojų požiūris į policiją	2006 m. – 1293, 2009 m. – 1000, 2010 m. – 1005 18 m. ir vyresni Lietuvos gyventojai	Statistinė analizė

C. A. Cooke, J. E. Puddifoot, J. Brown⁶⁶ tyrė jaunų žmonių požiūrio į policijos ginkluotę dimensijas ir viena iš penkių autorių tirtų dimensijų – pasitikėjimas. Pasitikėjimui ištirti autoriai respondentų įvertinimui (5 balų skalėje, kur 1 reiškė visišką nepritarimą, o 5 – visišką pritarimą) pateikė tokius teiginius:

- aš labai gerbiu Didžiosios Britanijos policiją;
- aš visuomet puoselėju teigiamus jausmus policijai;
- aš labai pasitikiu policija.

⁶³ Tyler T. Policing in black and white: ethnic group differences in trust and confidence in police // *Police quarterly*. 2009. No. 8.

⁶⁴ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

⁶⁵ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos // <http://www.policija.lt/apklauso> Prisijungimo laikas 2012-01-12.

⁶⁶ Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // *Legal and criminological psychology*. 2011, No. 6.

T. P. Gerber, S. E. Mendelson⁶⁷ pasitikėjimui nustatyti tyrimo instrumente pateikė klausimą: „kaip Jūs pasitikite policija?“. Respondentai galėjo pasirinkti vieną iš tokių atsakymo variantų: „visiškai pasitikiu“, „iš dalies pasitikiu“, „nepasitikiu“, „visiškai nepasitikiu“, „sunku pasakyti“.

Anketinio tyrimo metodas taikomas ir Lietuvos gyventojų pasitikėjimui policija tirti. 2004 – 2010 m. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užsakymu⁶⁸ buvo atliekamos Lietuvos gyventojų apklausos apie policiją, kuriose dalyvavo 18 m. ir vyresni Lietuvos gyventojai. Savo pasitikėjimą policija respondentai galėjo išreikšti pasirinkdami vieną iš keturių atsakymo variantų: „visiškai pasitikiu“, „pasitikiu“, „nepasitikiu“, „visiškai nepasitikiu“. Pastebima, jog tarp atsakymo variantų nėra numatyta neutralaus atsakymo galimybė, kas iškreipia tyrimo rezultatus, nes respondentas verčiamas būti daugiau ar mažiau pasitikintis ar nepasitikintis policija.

Anketinėje apklausoje, kuria siekiama nustatyti piliečių pasitikėjimą policija, gali dalyvauti ne tik patys piliečiai. Svarbi ir policijos struktūrose dirbančių asmenų nuomonė. Be to, analizuojant anketinių apklausų rezultatus, tikslinga būtų palyginti pasitikėjimą policija su pasitikėjimu kitomis institucijomis.⁶⁹

Pasitikėjimo policija tyrimuose gana aktyviai taikomas ir interviu metodas. Kai kurių tyrimų, kuriuose taikytas šis metodas, bendrosios charakteristikos pateikiamos 3 lentelėje.

T. R. Tyler⁷⁰ pasitikėjimui įvertinti naudojo dešimties balų skalę. Interviu dalyvių teirautasi šių aspektų:

- kaip gerai jie vertina policijos bei teismų darbą (atsakymų diapazone nuo „labai gerai“ iki „labai blogai“);
- ar jie pasitiki policija;
- ar mano, kad policija yra sąžininga;
- ar didžiuojasi policija;
- ar jie remia policiją;
- ar mano, kad turėtų remti policiją ir kt.

---

⁶⁷ Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // *Law & society review*. 2008, vol. 42, no. 1.

⁶⁸ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos // <http://www.policija.lt/apklausus> Prisijungimo laikas 2012-01-12.

⁶⁹ Roberts J. Public confidence in criminal justice in Canada: a comparative and contextual analysis // *Canadian journal of criminology and criminal justice*. 2007, No. 49.

⁷⁰ Tyler T. Public trust and confidence in legal authorities: what do majority and minority group members want from the law and legal institutions? // *Behavioral sciences and the law*. 2001, Nr. 19.

3 lentelė. Pasitikėjimo policija tyrimų, kuriuose taikomas interviu metodas, bendrosios charakteristikos

Autorius(-iai)	Metai	Tyrimo objektas	Tyrimo imtis	Interviu tipas	Tyrimo rezultatų analizės metodas(-ai)
T. R. Tyler ⁷¹	1997 - 2001	Visuomenės pasitikėjimas policija	1575 Čikagos gyventojai, 346 Oaklando gyventojai	Telefoninis	Turinio analizė, statistinė analizė
J. Kaarianen ⁷²	2005	Suomių pasitikėjimas policija	1012 15 m. ir vyresni Suomijos gyventojai	Asmeninis	Statistinė analizė
L. Cao ⁷³	1999 - 2000	Turkų pasitikėjimas policija	4543 18 m. ir vyresni Turkijos gyventojai	Asmeninis	Statistinė analizė
L. Cao ⁷⁴	2004	Kanados tautinių mažumų pasitikėjimas policija	15 metų ir vyresni tautinių mažumų atstovai Kanadoje	Telefoninis interviu	Statistinė analizė
R. Uscila ir kt. ⁷⁵	2006	Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą	408 Vilniaus miesto Žirmūnų, Žvėryno, Šnipiškių ir Verkių seniūnijos	Standartizuotas interviu	Statistinė analizė

⁷¹ Tyler T. Public trust and confidence in legal authorities: what do majority and minority group members want from the law and legal institutions? // Behavioral sciences and the law. 2001, Nr. 19.

⁷² Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention. 2008, Vol. 9. P. 142-143.

⁷³ Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2006. Vol. 29, no. 3.

⁷⁴ Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // Canadian journal of criminology and criminal justice. 2011. Vol. 53, no. 1.

⁷⁵ Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2006 // <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit49.pdf> Prisijungimo laikas 2012-03-27.

Kaip minėta, aptariant pasitikėjimo policija formas, pasitikėjimas policija gali būti institucinis arba grindžiamas motyvais. T. Tyler⁷⁶ instituciniam pasitikėjimui nustatyti rekomenduoja į tyrimo instrumentą įtraukti tokius teiginius: „aš pasitikiu, kad policija priima sprendimus, geriausius kiekvienam ir bendrai miestui“ bei „policija gina pagrindines gyventojų teises“. Motyvais grindžiamas pasitikėjimas gali būti vertinamas tyrimo instrumente pateikiant tokius teiginius: „policija gyventojams pateikia sąžiningus paaiškinimus dėl savo veiksmų“ bei „policija atsižvelgia į susijusių asmenų nuomones“.

J. Kaarianen⁷⁷ pasitikėjimo policija nustatymui pasitelkė tokį klausimą: „koku mastu pasitikite policijos veiksmais?“. Interviu dalyviai galėjo pasirinkti vieną iš tokių atsakymo variantų: „labai pasitikiu“, „pasitikiu“, „nepasitikiu“, „visiškai nepasitikiu“ ir „aš nežinau“.

L. Cao⁷⁸ atliktame tyrime pasitikėjimas policija matuotas 1 – 4 balų skalėje (1 – labai pasitikiu, 2 – pasitikiu, 3 – nelabai pasitikiu, 4 – visiškai nepasitikiu). Kitame savo tyrime L. Cao⁷⁹ Kanados tautinių mažumų atstovų teiravosi, kaip, jų nuomone, policija įgyvendina įstatymus, atsako į iškvietimus, bendrauja su gyventojais, teikia informaciją, elgiasi su piliečiais bei užtikrina jų saugumą. Tyrimo dalyviai galėjo pasirinkti vieną iš trijų atsakymo variantų į kiekvieną iš paminėtų klausimų: labai gerai, vidutiniškai bei prastai.

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro autorių grupė (R. Uscila ir kt.⁸⁰) 2006 m. atliko gyventojų nuomonės apie 1-ojo policijos komisariato veiklą tyrimą, kuriame dalyvavo Vilniaus miesto gyventojai, gyvenantys Žirmūnų, Žvėryno, Šnipiškių ir Verkių seniūnijose. Šio tyrimo metu respondentų teirautasi, ar jie pasitiki policija. Savo nuomonę tyrimo dalyviai galėjo išreikšti pasirinkdami vieną iš šių atsakymo variantų: „taip“, „labiau taip nei ne“, „labiau ne nei taip“, „ne“, „nežinau“.

Atlikus pasitikėjimo policija metodinės bazės analizę, matyti, jog dažniausiai pasitikėjimui policija tirti yra taikomas anketinės apklausos metodas, tačiau kartais pasitelkiamas ir interviu. Kitame šio darbo poskyryje analizuojami Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktų pasitikėjimo policija tyrimų rezultatai.

---

⁷⁶ Tyler T. Policing in black and white: ethnic group differences in trust and confidence in police // *Police quarterly*. 2009. No. 8.

⁷⁷ Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*. 2008, Vol. 9. P. 142-143.

⁷⁸ Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2006. Vol. 29, no. 3.

⁷⁹ Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // *Canadian journal of criminology and criminal justice*. 2011. Vol. 53, no. 1.

⁸⁰ Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2006 // <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit49.pdf> Prisijungimo laikas 2012-03-27.

1.4. Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktų pasitikėjimo policija tyrimų rezultatai

Šiame darbo poskyryje analizuojami reikšmingiausių, išsamiausių pasitikėjimo policija tyrimų rezultatai.

T. P. Gerber, S. E. Mendelson⁸¹ 2002 – 2004 m. atliko tyrimą, kuriuo siekė ištirti Rusijos gyventojų patirtį policijos smurto bei korupcijos atžvilgiu. Autorių teigimu, „grobioniška“ policijos elgsena, grindžiama valdžios panaudojimu, siekiant savų materialinių interesų, o ne stabdyti nusikalstamumą ar apsaugoti piliečių interesus, ženkliai mažina pasitikėjimą policija bei kitomis teisinėmis institucijomis, tokiomis kaip teismai. Atliktos anketinės apklausos rezultatai parodė, jog 36 proc. Rusijos piliečių nepasitiki policija. Kiek mažiau tiriamųjų teigė visiškai ja nepasitikintys (29 proc.). Policija iš dalies pasitiki 23 proc. respondentų, o visiškai ja pasitiki tik 3 proc. Rusijos piliečių. Likusieji 9 proc. tyrimo dalyvių pasirinko atsakymo variantą „sunku pasakyti“.

Suomiai policija pasitiki labiau negu kitų Europos valstybių piliečiai. Be to, šis fenomenas pastebimas ne tik Suomijoje, bet ir kitose Šiaurės Europos valstybėse. 2005 m. policijos barometro duomenimis, net 50 proc. suomių labai pasitiki policija, o apskritai pasitiki – apie 90 proc. Empiriniai tyrinėjimai rodo, jog ryšiai tarp atstumo nuo policijos buveinės iki piliečio gyvenamosios vietos bei pasitikėjimo policija yra labai silpni.⁸² Iš esmės aukštą pasitikėjimo policija lygį šalyje lemia socialiniai veiksniai.

L. Cao ir S. Stack⁸³, tyrę pasitikėjimą policija Japonijoje ir JAV, nustatė, jog JAV piliečiai, tiek 1981, tiek 1991 m. buvo gerokai labiau linkę pasitikėti policija (žr. 4 lent.). Tyrimo rezultatai parodė, jog tiek Japonijoje, tiek JAV 1981 m. didesnė dalis piliečių labai pasitikėjo policija negu 1991 m. 1991 m. abejose tirtose valstybėse padidėjo visiškai policija nepasitikinčių asmenų dalis. Tiek 1981, tiek 1991 m. daugiausia JAV bei Japonijos gyventojų nurodė, jog pasitiki policija; šį atsakymo variantą pasirinkusių respondentų dalis svyravo nuo 46,70 iki 54,00 proc. Apibendrinami tyrimą L. Cao ir S. Stack⁸⁴ pažymėjo, jog nors nusikalstamumo lygis Japonijoje yra žemesnis, ir Japonijos policijoje kyla gerokai mažiau rimtų skandalų negu JAV, Japonijos visuomenė nevertina policijos taip aukštai kaip JAV gyventojai.

⁸¹ Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // *Law & society review*. 2008, vol. 42, no. 1.

⁸² Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*. 2008, Vol. 9.

⁸³ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

⁸⁴ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

4 lentelė. JAV bei Japonijos gyventojų pasiskirstymas pagal pasitikėjimą policiją 1981 ir 1991 m., proc.⁸⁵

Atsakymo variantai	1981 m.		1991 m.	
	Japonija	JAV	Japonija	JAV
Labai pasitikiu	14,20	27,20	11,00	21,20
Pasitikiu	54,00	46,70	47,50	53,50
Nelabai pasitikiu	27,80	23,40	36,00	21,90
Visiškai nepasitikiu	4,10	2,70	5,40	3,50
Iš viso	100,00	100,00	100,00	100,00

L. Cao⁸⁶ atliko Kanados tautinių mažumų pasitikėjimo policija tyrimą. Tyrimo rezultatai parodė, jog tautinės mažumos Kanadoje žymiai mažiau pasitiki policija negu ne mažumų atstovai. Taigi priklausymas tautinei mažumai – vienas iš demografinių kintamųjų – daro ženklios įtakos pasitikėjimui policija.

L. Cao⁸⁷ atlikto Turkijos gyventojų pasitikėjimo policija tyrimo rezultatai parodė, jog kiek daugiau nei du trečdaliai (71 proc.) Turkijos gyventojų pasitiki policija. Nustatyta, jog turkų pasitikėjimas policija yra gerokai aukštesnis, lyginant su ES šalių gyventojų pasitikėjimu policija, ir net su kitų musulmoniškų kraštų gyventojų pasitikėjimu policija (žr. 2 pav.).

Paveiksle pateikti duomenys rodo, jog visose šalyse pasitikėjimas policija yra gerokai aukštesnis negu Lietuvoje (25 proc.). Lietuvą šiuo aspektu nežymiai, bet lenkia Graikija, Čekija bei Estija. O skirtumas tarp pasitikėjimo Lietuvoje ir Turkijoje yra 46 procentiniai punktai. Ir nors 1999 – 2000 m. duomenys rodo itin žemą pasitikėjimo policija Lietuvoje lygį, teigiamai vertintina tai, jog pasitikėjimas policija iki 2003 m. padidėjo iki 34 proc. (ES vidurkis – 40 proc.).⁸⁸

I. Matonytės⁸⁹ atlikto tyrimo duomenimis, pasitikėjimas policija Lietuvoje siekia tik 4,1 balo iš 10 galimų. Lyginant su Lietuvos gyventojų pasitikėjimu kitomis valdžios ir teisėsaugos institucijomis, pasitikėjimas policija yra mažesnis už pasitikėjimą armija (5,6 balo), rinkimų administravimu (5,5 balo), Prezidentu (5,4 balo), tačiau didesnis už pasitikėjimą teismais (4,0 balo), Vyriausybe (3,8 balo), politinėmis partijomis (2,9 balo).

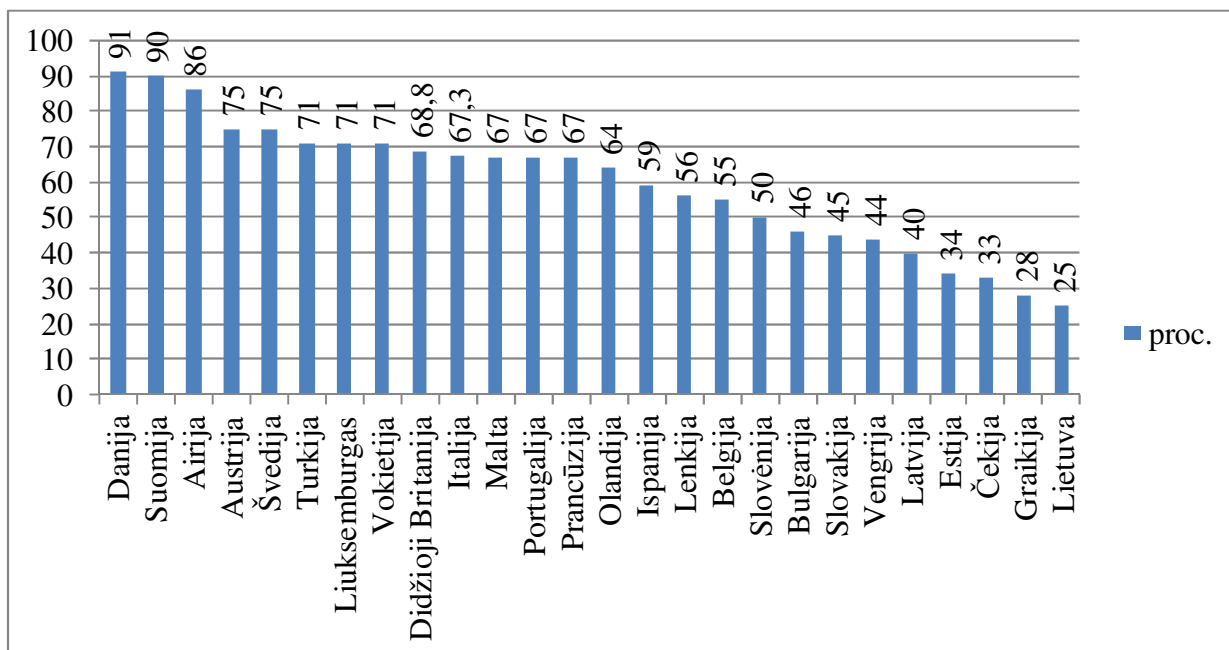
⁸⁵ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // Policing: an international journal of police strategies & management. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

⁸⁶ Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // Canadian journal of criminology and criminal justice. 2011. Vol. 53, no. 1.

⁸⁷ Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2006. Vol. 29, no. 3.

⁸⁸ LR vidaus reikalų ministerija. Viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategija // http://www.nplc.lt/centrov/prog/baze/program_dok/36b.doc, prisijungimo laikas 2011-11-30.

⁸⁹ Matonytė I. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas // Sociologija. Mintis ir veiksmai. 2004, Nr. 1. P. 27.

2 pav. Pasitikėjimas policija Turkijoje ir ES šalyse 1999 – 2001 m.⁹⁰

2004 – 2010 m. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užsakymu⁹¹ atliktų Lietuvos gyventojų apklausų apie policiją rezultatai parodė, jog policija Lietuvoje tirtu laikotarpiu pasitikėjo 48 – 60 proc. Lietuvos gyventojų (žr. 5 lentelė).

5 lentelė. Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal pasitikėjimą policija, proc.⁹²

Atsakymo variantai	Metai						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pasitiki	48	48	50	57	53	62	60
Nepasitiki	45	46	46	38	39	30	34
Neatsakė	7	6	4	5	8	8	6

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro autorių grupės (R. Uscila ir kt.⁹³) 2006 m. atlikto gyventojų nuomonės apie 1-ojo policijos komisariato veiklą tyrimo rezultatai parodė itin

⁹⁰ Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2006. Vol. 29, no. 3. P. 457.

⁹¹ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos // <http://www.policija.lt/apklausa> Prisijungimo laikas 2012-01-12.

⁹² Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją. 2010 // <http://www.policija.lt/get.php?f.6290> Prisijungimo laikas 2012-01-27.

⁹³ Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2006 // <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit49.pdf> Prisijungimo laikas 2012-03-27.

aukštą gyventojų pasitikėjimą 1-ojo PK pareigūnais. Net 54 proc. apklaustųjų nurodė, kad pasitiki ar labiau pasitiki policijos pareigūnais nei nepasitiki. Analizuodami gautus tyrimo duomenis, autoriai pastebėjo, kad respondentai, kurie labiau pasitiki policijos pareigūnais, kur kas dažniau praneštų apie nusikaltimus ir liudytų teisme. Kuo labiau visuomenė pasitiki pareigūnais, tuo labiau yra linkusi padėti policijai, todėl tikėtina, kad didinant pasitikėjimą pareigūnais kartu būtų sudaromos sąlygos mažinti visuomenės abejingumą.⁹⁴

Taigi galima teigti, jog Lietuvoje policija pasitikima mažiausiai, lyginant su kitomis ES šalimis. Siekiant empiriškai ištirti, ar pasitikėjimas policija Lietuvoje iš tiesų toks žemas, iškyla poreikis atlikti pasitikėjimo policija tyrimą Lietuvoje. Kitoje šio darbo dalyje rengiama kompleksiško pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo metodika.

---

⁹⁴ Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2006. P. 10 // <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit49.pdf>
Prisijungimo laikas 2012-03-27.

2. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika

Siekiant nustatyti pasitikėjimą policija Lietuvoje, buvo atliktas empirinis tyrimas.

Tyrimo objektas – Lietuvos gyventojų pasitikėjimas policija. **Tyrimo tikslas** – įvertinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą policija. **Tyrimo hipotezė:** dauguma Lietuvos gyventojų policija pasitiki.

Tyrimo metodas. Suformuluotos hipotezės verifikavimui panaudotas sociologinės informacijos rinkimo būdas – anketinė apklausa. Anketinės apklausos metodo pasirinkimą lėmė šio informacijos rinkimo būdo efektyvumas, gana nedideli tyrimo atlikimo kaštai, galimybė per trumpą laiką apklausti daug respondentų, galimybė išvengti apklausiančiojo įtakos respondentų atsakymams, sąlyginai paprastas rezultatų apdorojimas bei galimybė lengvai palyginti duomenis. Be to, kaip nurodo A. Jacikevičius⁹⁵, A. Valuckienė⁹⁶, I. Luobikienė⁹⁷ bei Kardelis⁹⁸, - tai vienas iš geriausių nuomonės išsiaiškinimo būdų.

Tyrimo imtis. Atliekant anketinį tyrimą, visų pirma, reikia atlikti respondentų atranką, iš viso žmonių masyvo reikia atrinkti tuos asmenis, kurie turėtų atsakyti į tyrimo klausimus, išrenkamas tam tikras, iš anksto nustatytas skaičius, kuris, tikimasi, atspindės visų Lietuvos gyventojų nuomonę ir požiūrius tyrimo klausimais.⁹⁹ Sociologijos teorija skelbia, kad minimalus tiriamų atvejų skaičius, norint gauti statistiškai patikimus rezultatus, neturėtų būti mažesnis kaip 30.¹⁰⁰ Tačiau, šio darbo autoriaus nuomone, 30 Lietuvos gyventojų apklausimas nesuteiktų pakankamai informacijos, todėl iškyla poreikis apskaičiuoti reprezentatyvią tiriamųjų imtį. Tiriama visuma – Lietuvos gyventojai (Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2012 m. pradžioje gyventojų skaičius siekė 3195702). Imties dydžiui nustatyti panaudota Paniott formulė.¹⁰¹ Paklaidos dydžiu pasirinkus socialiniuose tyrimuose priimtina atrankos paklaidos ribą 10 proc.¹⁰², gauta, jog atvejų skaičius atrankinėje grupėje turėtų būti 100.

⁹⁵ Jacikevičius A. Žmonių grupių (socialinė) psichologija. Vilnius: Žodynas, 1995.

⁹⁶ Valuckienė A. Sociologinis tyrimas. Kaunas: Technologija, 2004.

⁹⁷ Luobikienė I. Socialinių tyrimų metodika: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2005.

⁹⁸ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus, 2007.

⁹⁹ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus, 2005. P. 311.

¹⁰⁰ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija. Kaunas: Judex, 2002.

¹⁰¹ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus, 2005.

¹⁰² Bagdonas E. Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai. Kaunas: Technologija, 2004. P. 207.

Tyrimo instrumentas. Konkretaus tyrimo instrumentas – anoniminis klausimynas, susidedantis iš kelių blokų: demografinių klausimų bloko bei klausimų, skirtų nustatyti pasitikėjimą policija, bloko. Anketa buvo sudaryta remiantis tyrimo tikslu bei uždaviniais. Anketos pradžioje apibūdinama tyrimo esmė, struktūra. Įvardiniame tekste akcentuojama, kad anketa yra anoniminė. Tokiu būdu buvo siekiama pritraukti kuo daugiau respondentų ir taip gauti kuo objektyvesnius duomenis. Pirmoje klausimyno dalyje respondentų buvo prašoma pateikti informaciją apie save. Ši informacija padėjo respondentus priskirti atitinkamoms demografinėms, socialinėms grupėms pagal lytį, amžių, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, šeimyninę padėtį, socialinę padėtį bei pajamas. Antroje dalyje respondentų teirautasi:

- ar jie jaučiasi saugūs savo gyvenamojoje vietovėje;
- kaip dažnai tenka matyti policininkus savo gyvenamajame rajone;
- ar policija skatina žmones pranešti apie daromus teisės pažeidimus;
- ar policija sudaro palankias sąlygas žmonėms dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje;
- ar lengva prisiskambinti policijai;
- kaip toli respondentai gyvena nuo artimiausio policijos posto;
- per kiek laiko respondentai tikėtusi sulaukti policijos pagalbos;
- ar teko kontaktuoti su policija per pastaruosius 12 mėnesių;
- kaip vertinamas policijos pareigūnų, su kuriais kontaktuota, darbas;
- ar policija priėmė teisingą sprendimą(-us);
- ar pasitikima policija;
- kokios nepasitikėjimo policija priežastys.

Anketos pabaigoje palikta vieta atsakinėjančiam išreikšti savo nuomonę, laisva forma parašyti pastabas ir patarimus. Šios dalies integravimu į tyrimo instrumentą siekta parodyti, kad kiekvieno respondento nuomonė yra labai svarbi. Be to, ši anketos dalis yra svarbus papildomos informacijos gavimo šaltinis.

Anketos pavyzdys pateikiamas 2 priede. Anketoje pateikiami uždari bei mišraus tipo klausimai. Iš viso anketą sudaro 19 klausimų.

Kadangi tyrime dalyvavo įvairių amžiaus grupių atstovai, įgiję nevienodą išsilavinimą, anketos klausimus buvo stengiamasi pateikti kuo paprasčiau ir suprantamiau, neperžengiant mandagumo ribų.

Siekiant užtikrinti tyrimo etiką, anketos klausimai buvo suformuluoti taip, kad būtų maksimaliai užtikrintas dalyvių anonimiškumas – pagal klausimo duomenis neįmanoma identifikuoti konkrečių respondentų.

Tyrimo organizavimas. Tyrimo atlikimo laikotarpis – nuo 2012 m. vasario 27 d. iki kovo 5 d. Anketuojami buvo Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių bei Telšių miestų ir rajonų gyventojai.

Anketos buvo platinamos asmeninių kontaktų pagalba – draugams, pažįstamiems, kaimynas, draugų draugams. Taigi tyrimo imtis gali būti vertinama kaip patogioji. Atrinktų respondentų vertinimai negali reprezentuoti visų Lietuvos gyventojų nuomonės, tačiau tokia apklausa gali būti vertinama kaip bandomoji, leidžiant įvertinti klausimyną ir kitus tyrimo aspektus.

Anketos potencialiems tyrimo dalyviams buvo įteikiamos asmeniškai. Visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir pildymo ypatumais.

Taikytas individualusis anketavimas. I. Luobikienė¹⁰³ pabrėžia, jog individualioje apklausoje anketos išdalinamos respondentams patogiose vietose, iš anksto aptarus gražinimo vietą. I. Luobikienė pažymi tokius individualaus anketavimo privalumus: respondentas atsakydamas į anketos klausimus gali skirti laiko tiek, kiek nori, taip pat jo neveikia aplinka ir pats apklausėjas.¹⁰⁴

Atliekant kiekybinį tyrimą, potencialiems respondentams išdalinta 150 anketų. Iš jų grįžo 136 (90,00 proc.). Likusios 14 anketų nebuvo gražintos teisinantis laiko stoka ir darbų gausa. Kadangi apibendrinimai gali būti daromi esant ne mažesniai kaip 30 proc. grįžtamumui¹⁰⁵, duomenys vertinami kaip tinkami nagrinėjimui. Pabrėžtina, jog aukštą grįžtamumo kvotą lėmė tiesioginis bendravimas su respondentais, sukurta bendradarbiavimo atmosfera.

Vykdam tyrimą buvo susidurta su duomenų rinkimo sunkumais. Nepaisant to, kad respondentams buvo garantuojamas konfidencialumas, akcentuotas renkamų duomenų pobūdis, vis dėlto kai kurie potencialūs respondentai atsisakė dalyvauti tyrime.

Tyrimo duomenų apdorojimas. Tyrimo duomenys apdoroti SPSS for Windows 17 programa. Statistinė duomenų analizė atliekama įvertinant absoliutinius ir procentinius dydžius. Gautų tyrimo rezultatų pateikimui naudojamos lentelės bei grafinis vaizdavimas. Pateiktiems grafikams sudaryti naudota Microsoft Excel programa.

2.2. Pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo rezultatų analizė

2.2.1. Demografinis respondentų profilis

Pirmasis anketos klausimas buvo skirtas respondentui lyčiai nurodyti. Susistemintus rezultatus paaiškėjo, jog anketiniame tyrime dalyvavo 53 proc. moterų ir 47 proc. vyrų. Tai leidžia teigti, jog tyrimo imtis reprezentuoja šalies gyventojų lyties struktūrą (Lietuvoje moterys sudaro didesnę gyventojų dalį negu vyrai).

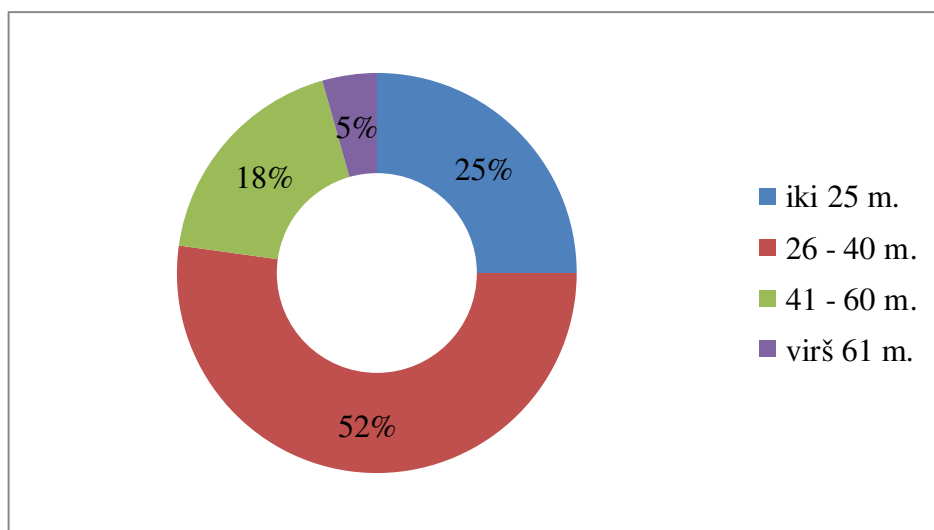
---

¹⁰³ Luobikienė I. Socialinių tyrimų metodika: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2005. P. 83.

¹⁰⁴ Luobikienė I. Socialinių tyrimų metodika: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2005. P. 83.

¹⁰⁵ Fraenkel J. R. How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill, 1996.

Antrame anketos klausime respondentai priskyre save vienai iš keturių amžiaus grupių. Anketas užpildžiusių respondentų amžiaus struktūra atsispindi 3 pav.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių, proc.

Pastebima, jog net 52 proc. respondentų priskyre save 26-40 metų amžiaus grupei. Pastebima, jog respondentų pasiskirstymas pagal amžių neatitinka Lietuvos gyventojų amžiaus struktūros, kadangi tyrime taikyta patogioji atranka.

Respondentai savo išsilavinimą nurodė atsakydami į trečiąjį anketos klausimą. Susisteminius atsakymus į šį anketos klausimą, buvo nustatyta, jog didžioji dalis tyrimo respondentų (47 proc.) yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

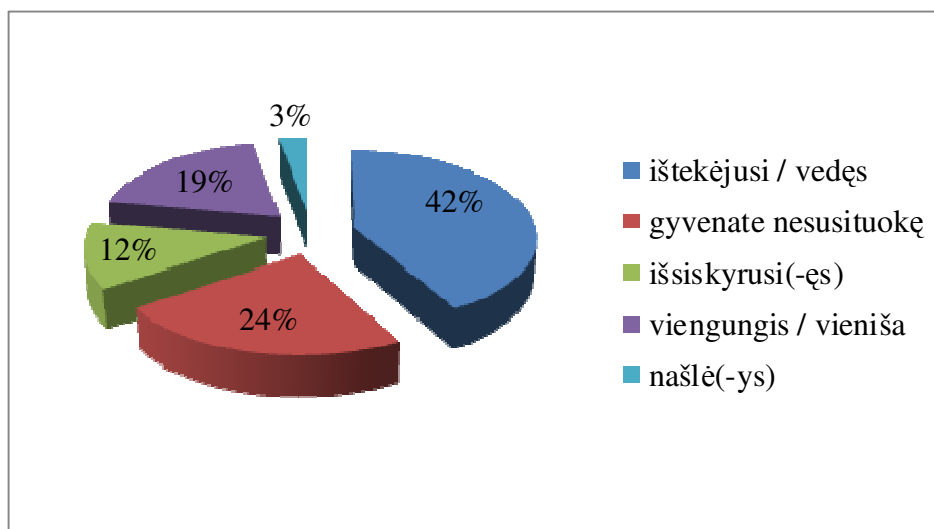
Išsilavinimas	Respondentų sk.	Respondentų proc.
Nebaigtas vidurinis	7	5
Vidurinis	39	29
Aukštesnysis	26	19
Aukštasis	64	47
Iš viso	136	100

Dėl pasirinktos patogiosios respondentų atrankos respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą neatitinka Lietuvos gyventojų išsilavinimo struktūros.

Atsakydami į ketvirtąjį anketos klausimą, respondentai nurodė savo gyvenamąją vietą. Tyrimo duomenys rodo, jog didžioji dalis respondentų (92 proc.) yra miestų gyventojai. Pasirinkta patogioji respondentų atranka lėmė tai, kad respondentų pasiskirstymas pagal

gyvenamąją vietą neatitinka visų Lietuvos gyventojų pasiskirstymo (kaime Lietuvoje gyvena daugiau nei 30 proc. visų gyventojų).

Penktuoju anketos klausimu tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti šeimyninę padėtį. Atsakymų į šį klausimą rezultatai atsispindi 4 paveiksle.

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimyninę padėtį, proc.

Kaip atskleidžia paveikslas, net 42 proc. respondentų yra ištekėjusios / vedę, o mažiausias procentas (3 proc.) tyrimo dalyvių yra našliai / našlės.

Savo socialinę padėtį respondentai nurodė atsakydami į šeštąjį anketos klausimą. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal socialinę padėtį pateikiamas 7 lentelėje.

7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę padėtį

Socialinė padėtis	Respondentų sk.	Respondentų proc.
dirbantis	71	52,21
bedarbis	31	22,79
studentas	24	17,65
pensininkas	7	5,15
kita	3	2,21
iš viso	136	100,00

Nustatyta, jog tyrimo imtyje dominuoja dirbantieji – jų dalis siekia 52 proc.

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal vidutines pajamas, tenkančias vienam šeimos nariui pateikiamas 8 lentelėje.

8 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal vidutines pajamas, tenkančias vienam šeimos nariui

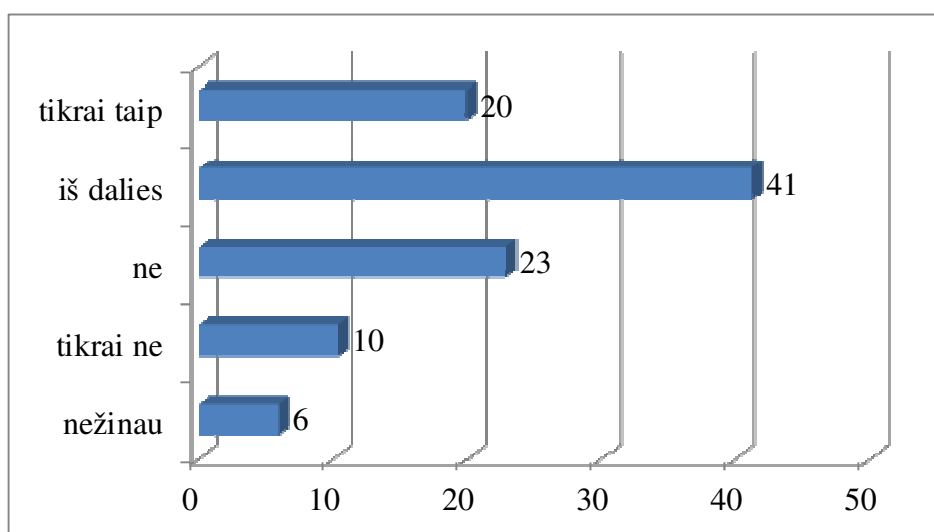
Vidutinės pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui per mėn.	Respondentų sk.	Respondentų proc.
Iki 1000 Lt	86	63
1001 – 3000 Lt	39	29
Daugiau negu 3000 Lt	11	8
Iš viso	136	100

Nustatyta, jog daugumos tyrimo dalyvių (63 proc.) vidutinės pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui per mėnesį, yra iki 1000 Lt.

Išanalizavus demografines respondentų charakteristikas, toliau šiame darbe vertinamas respondentų pasitikėjimas policija.

2.2.2. Lietuvos gyventojų pasitikėjimo policija įvertinimas

Piliečio pasitenkinimas viešuoju saugumu – vienas iš pasitikėjimo policija veiksnių. Jei asmuo jaučiasi saugus savo gyvenamojoje teritorijoje, vadinasi policija dirba gerai, galima ja pasitikėti. Taigi klausimų blokas, skirtas pasitikėjimui policija nustatyti, pradedamas tokiu klausimu: „Ar Jūs jaučiatės saugus savo gyvenamojoje vietovėje?“. Analizuojant duomenis paaiškėjo, jog 61 proc. respondentų atsakė, kad jie jaučiasi saugūs ar iš dalies saugūs savo gyvenamojoje teritorijoje (žr. 5 pav.).

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal saugumo jausmą gyvenamojoje vietovėje, proc.

Saugumo jausmą gyvenamojoje vietovėje neigiamai įvertino 33 proc. tyrime dalyvavusių Lietuvos gyventojų, kurie nurodė, jog nesijaučia saugūs gyvenamojoje vietovėje.

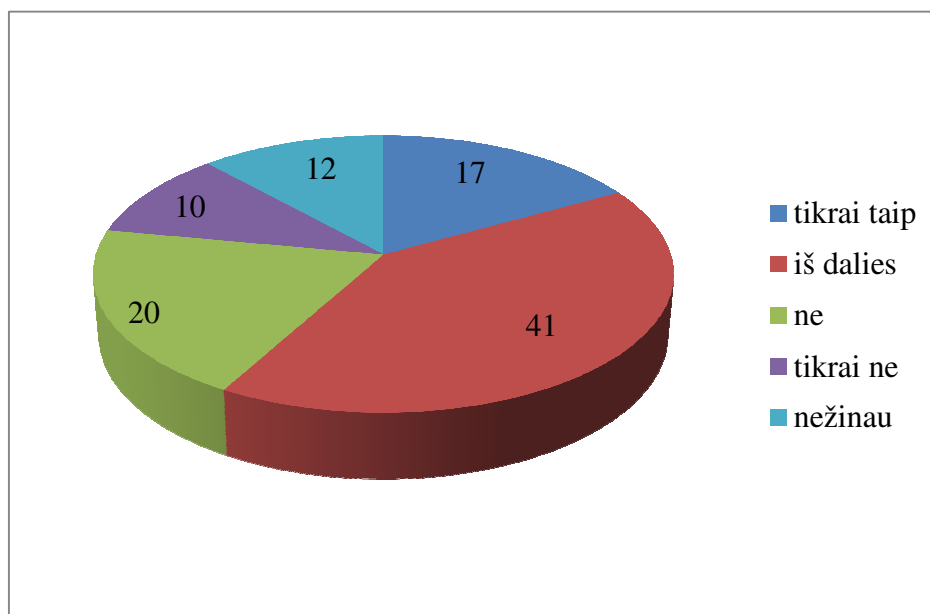
Asmuo, dažnai matydamas policininkus savo gyvenamajame rajone, gali tikėti, jog iškilus poreikiui jis bus operatyviai apgintas. Tai taip pat stiprina pasitikėjimą policija, kadangi gyventojai mato, kad policija dirba. Ši aplinkybė paskatino į tyrimo instrumentą integruoti klausimą „kaip dažnai Jums tenka matyti policininkus savo gyvenamajame rajone?“. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal policininkų matymo gyvenamajame rajone dažnumą

Dažnumas	Respondentų sk.	Respondentų proc.
kiekvieną dieną	21	15
kiekvieną savaitę	96	71
vieną ar du kartus per metus	11	8
rečiau	6	4
niekada	2	1
iš viso	136	100

Tyrimas atskleidė tam tikras teigiamas tendencijas, susijusias su policininkų matymo dažnumu gyvenamajame rajone. Net 71 proc. tyrime dalyvavusių Lietuvos gyventojų nurodė, jog policininkus savo gyvenamajame rajone mato kiekvieną savaitę. Tyrimo dalyvių nuomonės dėl policininkų matymo gyvenamuosiuose rajonuose dažnumo taip skiriasi, kadangi policijos lankymosi bei patruliavimo dažnumas skirtinguose rajonuose yra nevienodas; jis priklauso nuo iškvietimų dažnumo, gatvių apšviestumo, vykstančių renginių, maitinimo įstaigų (kavinių, barų, restoranų) skaičiaus ir kt.

Policija žmones skatina pranešti apie daromus teisės pažeidimus įvairiais būdais – pavyzdžiui, policijos įstaigų vadovai privalo reguliariai organizuoti nuošalesnėse sodybose ir vienkiemiuose gyvenančių asmenų apšviestumą bei juos asmeniškai informuoti apie būdus, kuriais galima pranešti apie įtartinus asmenis ar automobilius. Atliekamu tyrimu siekta išsiaiškinti, ar, respondentų nuomone, policija skatina žmones pranešti apie daromus teisės pažeidimus, kadangi aktyviau apie įvykdytas nusikalstamas veikas pranešantys asmenys gali labiau pasitikėti policija. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateikiamas 6 paveiksle.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal policijos skatinimą žmones pranešti apie daromus teisės pažeidimus, proc.

Analizuojant duomenis paaiškėjo, jog daugumos tyrimo dalyvių (41 proc.) nuomone, policija tik iš dalies skatina pranešti apie daromus teisės pažeidimus. Tvirtą ir aiškų skatinimą išvelgė tik 17 proc. respondentų.

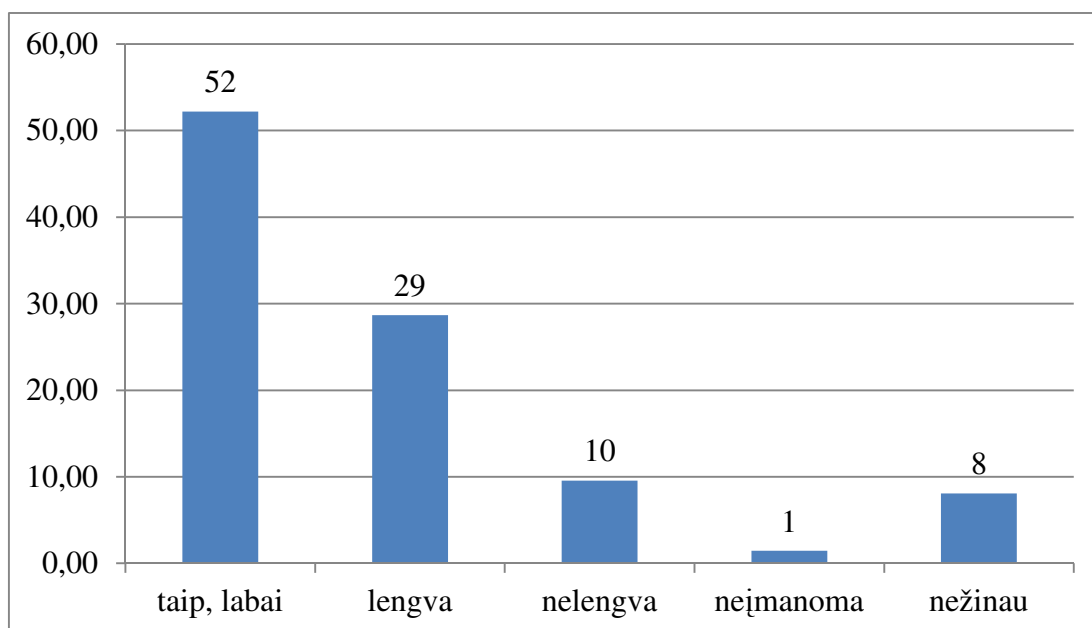
Pasitikėjimo policija apibrėžime, pateiktame teorinėje šio darbo dalyje, teigta, jog pasitikėjimas policija traktuotinas kaip pagarba grįstas jausmas, kad policija, tarnaujanti piliečiams, vykdys efektyvią nusikalstamumo kontrolę bei prevencinę veiklą, atsižvelgdama į piliečių poreikius. Taigi prevencinė veikla – vienas iš pasitikėjimo policija elementų. Prevencinėse programose numatomas nuolatinis gyventojų skatinimas įsitraukti į teisės pažeidimų prevenciją. Tačiau viena yra tai deklaruoti, o kita – sudaryti palankias tam sąlygas. Taigi vienuoliktuoju tyrimo instrumento klausimu respondentų teirautasi, ar, jų nuomone, policija sudaro palankias sąlygas dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje. Atsakymų į šį anketos klausimą rezultatai pateikiami 10 lentelėje.

Pagal nuomones dėl policijos sudarytų sąlygų palankumo dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje galima teigti, jog 38 proc. tiriamųjų policija nesudaro palankių sąlygų dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje.

10 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal policijos sudarytų sąlygų palankumą dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje

Atsakymo variantas	Respondentų sk.	Respondentų proc.
tikrai taip	4	3
iš dalies	16	12
ne	51	38
tikrai ne	36	26
nežinau	29	21
iš viso	136	100

Žiniasklaidoje vis aptariamai atvejai, kuomet nukentėjusiajam nepavyko prisiskambinti policijai. Žinoma, tokie atvejai gana reti, tačiau jų pasitaiko. Tikėtina, jog jei asmeniui nepavyks prisiskambinti policijai, jo pasitikėjimas šia institucija sumažės. Taigi tyrimo dalyvių teirautasi, ar lengva prisiskambinti policijai. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateikiamas 7 paveiksle.

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal prisiskambinimo policijai lengvumą, proc.

Tyrimo rezultatai parodė, jog įprastai policijai prisiskambinti nėra sunku: daugiau negu pusės tyrimo dalyvių (52 proc.) nuomone, policijai prisiskambinti yra labai lengva, o 29 proc. pasirinko atsakymo variantą „lengva“. Iš dalies prisiskambinimo lengvumą lemia tai, kad policijos trumpieji numeriai visuomenėje yra labai gerai žinomi, jie labai paprastai surenkami, tad pats skambinimo procesas vyksta greičiau.

Teorinėje šio darbo dalyje buvo aptarti J. Kaarianen¹⁰⁶ atlikto tyrimo rezultatai, kurie parodė, jog atstumas nuo policijos buveinės iki piliečio gyvenamosios vietos tik labai silpnai veikia pasitikėjimą policija. Tačiau loginės išvalgos leidžia teigti, jog kuo šis atstumas trumpesnis, tuo policija greičiau iškilus poreikiui galės padėti piliečiui. Siekiant nustatyti, kaip toli respondentai gyvena nuo artimiausio policijos posto, į tyrimo instrumentą buvo įtrauktas tryliktasis klausimas. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateikiamas 11 lentelėje.

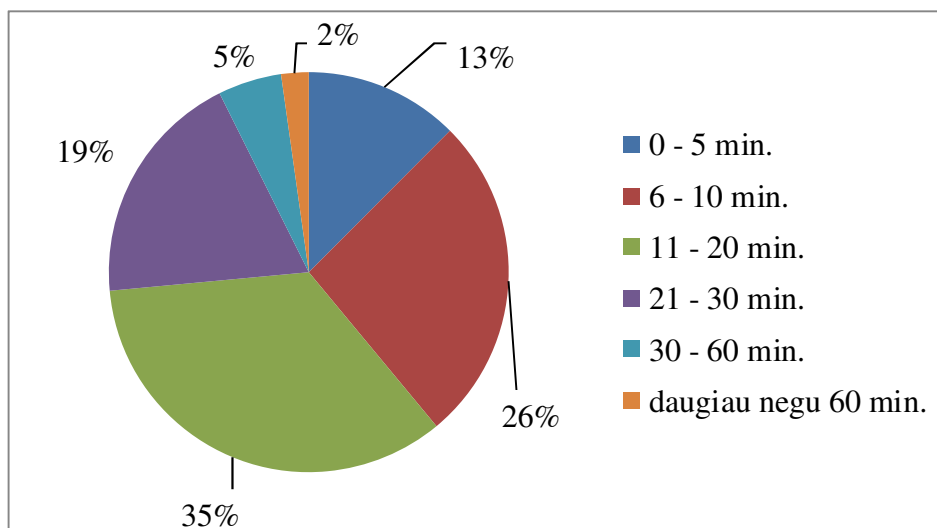
11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal atstumą nuo gyvenamosios vietos iki artimiausio policijos posto

Atsakymo variantas	Respondentų sk.	Respondentų proc.
0 – 2 km	29	21
2 – 6 km	76	56
daugiau negu 6 km	31	23
iš viso	136	100

Nustatyta, jog tyrimo imtyje dominuoja asmenys, gyvenantys 2 – 6 km atstumu nuo artimiausio policijos posto (56 proc.).

Laikas, per kurį asmuo sulaukia policijos pagalbos priklauso nuo daugybės veiksnių – pavyzdžiui, nuo iškvietimo vietos, tuo metu dirbančių pareigūnų skaičiaus, pareigūnų užimtumo, oro sąlygų, kelių būklės ir kt. Tačiau įprastai miestuose policija labai ilgai neužtrunka vykdama į iškvietimo vietas. Visgi, jei piliečiui tenka ilgai laukti policijos, jo pasitikėjimas policija natūraliai gali mažėti. Tad keturioliktuoju tyrimo instrumento klausimu teirautasi, per kiek laiko respondentai tikėtusi sulaukti policijos pagalbos. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateikiamas 8 paveiksle. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, jog dauguma respondentų (35 proc.) mano, kad iškilus poreikiui policija pas juos atvyktų per 11 – 20 min.

¹⁰⁶Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention. 2008, Vol. 9.

8 pav. Respondentų nuomonių dėl laiko, per kurį sulauktų policijos pagalbos, pasiskirstymas, proc.

Kontakto su policija priežastis gali būti vertinama kaip pasitikėjimo policija veiksnys, kadangi nukentėjus nuo nusikalstamos veiklos, tampant tokios veiklos liudininku, prasižengus ar tiesiog ieškant informacijos kontakto su policija pobūdis kiek skiriasi. Siekiant nustatyti, ar respondentams teko kontaktuoti su policija per pastaruosius 12 mėn., į tyrimo instrumentą buvo įtrauktas penkioliktasis klausimas.

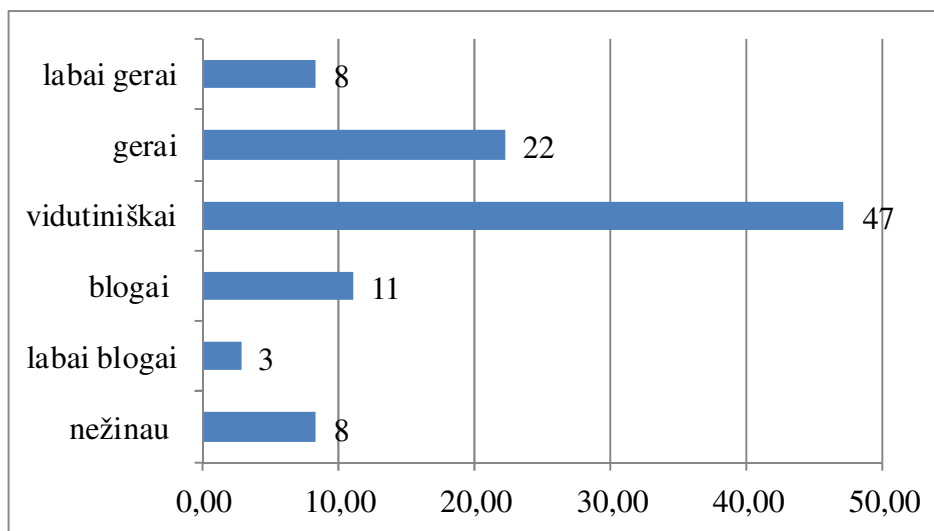
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal kontaktavimą su policija per pastaruosius 12 mėn.

Priežastys	Atsakymo variantai						Iš viso	
	Taip		Ne		Nenoriu atskleisti			
	sk.	proc.	sk.	proc.	sk.	proc.	sk.	proc.
Nukentėjau nuo asmens, padariusio nusikalstamą veiką	7	5	128	94	1	1	136	100
Tapau nusikalstamos veikos liudininku	11	8	123	90	2	1	136	100
Prasižengiau	14	10	120	88	2	1	136	100
Ieškojau informacijos	3	2	133	98	0	0	136	100

Išanalizavus atsakymų į šį anketos klausimą rezultatus, nustatyta, jog daugiausia respondentų su policija kontaktavo tapę prasižengę (10 proc.) bei tapę nusikalstamos veiklos

liudininkais (8 proc.). 5 proc. tiriamųjų teigė nukentėję nuo asmens, padariusio nusikalstamą veiką ir tik 2 proc. tyrimo dalyvių ieškojo informacijos.

Konkreto pareigūno darbas, su kuriuo teko kontaktuoti, darbas – svarbus pasitikėjimą policija formuojantis veiksnys, juk neretai kontaktas su vienu ar keliais pareigūnais formuoja ir visos institucijos įvaizdį. Tad asmenų, kuriems per pastaruosius 12 mėnesių teko kontaktuoti su policija, teirautasi, kaip jie vertina pareigūnų darbą. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal vertinimus pateikiamas 9 paveiksle.

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal policijos pareigūnų, su kuriais teko kontaktuoti, darbo vertinimus, proc.

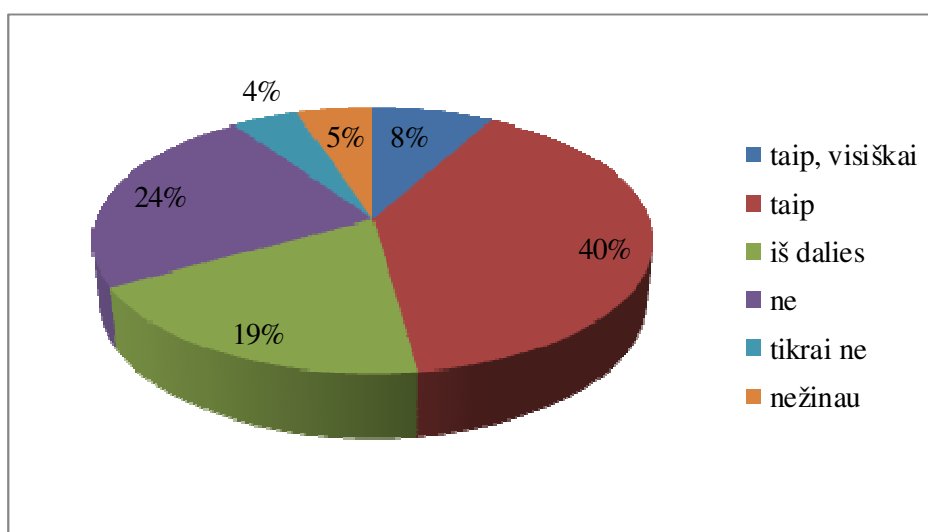
Tyrimo rezultatai rodo, jog policijos pareigūnų, su kuriais respondentams teko kontaktuoti, darbas daugumos respondentų (47 proc.) yra vertinamas vidutiniškai. Teigiamai pareigūnų darbą įvertino kiek mažiau nei trečdalis respondentų (30 proc.), o neigiamai – 14 proc.

Loginės išvalgos leidžia teigti, jog didžiausia tikimybė, kad policijos pareigūnas priims teisingą sprendimą, jei jis turės pakankamai kompetencijos, bus sąžiningas, laikysis taisyklių bei nurodymų, tarnaus bendram interesui, gerbs piliečius. Tačiau priimami sprendimai nėra automatizuoti, tad neretai šiuos sprendimus paveikia ir žmogiškasis faktorius, klestinti korupcija bei kiti veiksniai. Todėl policijos pareigūnų priimami sprendimai vertinami labai įvairiai (žr. 13 lent.). Savo nuomonę minėtu klausimu išreiškė tie respondentai, kuriems teko kontaktuoti su policija per pastaruosius 12 mėnesių. Kaip rodo lentelėje pateikti duomenys, respondentai gana teigiamai vertina policijos priimtų sprendimų teisingumą – tokią nuomonę išreiškė 60 proc. tyrimo dalyvių.

13 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal policijos priimtų sprendimų teisingumą

Atsakymo variantas	Respondentų sk.	Respondentų proc.
taip	21	60
ne	6	17
nežinau	8	23
iš viso	35	100

Į aštuonioliktąjį tyrimo anketos klausimą atsakinėjo visi tyrimo dalyviai; jų teirautasi, ar jie pasitiki policija. Atsakymų į šį anketos klausimą rezultatai pateikiami 10 paveiksle.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pasitikėjimą policija, proc.

Nustatyta, jog tyrimo imtyje dominuoja respondentai, pasitikintys policija (48 proc.), o policija nepasitiki 28 proc.

Nepasitikėjimo priežastys gali būti labai įvairios – policijos korumpuotumas, ribotos policijos galimybės surasti asmenis, padariusius nusikalstamas veikas, atsisakymas padėti, pačių policininkų daromos nusikalstamos veikos, neteisėtas policijos pareigūnų smurto naudojimas. Tad devynioliktuojų tyrimo instrumento klausimu respondentų teirautasi, kokios priežastys lemia nepasitikėjimą policija. Į šį klausimą atsakinėjo tik tie tyrimo dalyviai, kurie nepasitiki policija. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal nepasitikėjimo policija priežastis pateikiamas 14 lentelėje. Nustatyta, jog nepasitikėjimą policija labiausiai lemia policijos korumpuotumas (41 proc.), nepavykimas laiku prisišaukti policijos pagalbos (15 proc.) bei neteisėtas smurto naudojimas pareigūnų darbe (13 proc.).

14 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal nepasitikėjimo policija priežastis

Atsakymo variantai	Respondentų sk.	Respondentų proc.
policija yra korumpuota	16	41
netikiu, kad policija galėtų surasti asmenis, padariusius nusikalstamas veikas	4	10
policija atsisako padėti	2	5
laiku nepavyksta prisišaukti policijos pagalbos	6	15
patys policijos pareigūnai daro nusikalstamas veikas	3	8
policijos pareigūnai darbe neteisėtai naudoja smurtą	5	13
kita	3	8
iš viso	39	100

Apibendrinant atlikto empirinio pasitikėjimo policija rezultatus, galima teigti, jog policija pasitiki (visiškai pasitiki arba pasitiki) kiek mažiau nei pusė Lietuvos gyventojų.

3. PASITIKĖJIMO POLICIJA LIETUVOJE DIDINIMO GALIMYBĖS

3.1. Pasitikėjimo policija stiprinimo poreikis

Empirinio pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo rezultatai parodė, jog policija nepasitiki beveik trečdalis gyventojų (28 proc.), o iš dalies šia institucija pasitiki kiek mažiau nei penktadalis (19 proc.). Pasitikėjimo policija trūkumą, anot tyrimo dalyvių, suponuoja šios priežastys: korupcija policijoje, nepavykimas laiku prisišaukti policijos pagalbos bei neteisėtas smurto naudojimas pareigūnų darbe. Taigi norėtuši šias opias problemas kiek detalizuoti.

Korupcija policijoje. Kaip nurodoma Kovos su korupcija policijoje 2007 – 2011 m. programoje, korupcija policijoje – bet koks policijos pareigūno elgesys, neatitinkantis jam suteiktų įgaliojimų ar nustatytų elgesio standartų arba tokio elgesio skatinimas siekiant naudos sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant asmenų ir valstybės interesams. Korupcijos apraiškos policijoje kenkia žmogaus teisėms, demokratijai, policijos įvaizdžiui, ekonomikai, teisei sistemai, taigi ir valstybės nacionaliniam saugumui, todėl programa ir jos įgyvendinimo priemonės turi būti nuoseklios, visapusiškos ir ilgalaikės. Pagrindinis dėmesys skiriamas atsakomybės už neteisėtus veiksmus principui įgyvendinti, visuomenės nepakantumui šiam reiškiniui ugdyti ir glaudesniai valstybės institucijų bendradarbiavimui korupcijos kontrolės srityje plėtoti.¹⁰⁷

Baudžiamajame kodekse numatyta, kad tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui siekdamas tų pačių rezultatų - baudžiamas laisvės apribojimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. Už didesnės negu 250 MGL vertės kyšį baudžiama laisvės atėmimu iki ketverių metų, o už mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį - laisvės apribojimu arba bauda, arba areštu. 1 MGL šiuo metu yra 125 litai. Visose Lietuvos policijos eismo priežiūros tarnybos specialiosiose policijos transporto priemonėse (į jas įsėdusiam vairuotojui matomoje vietoje) yra pritvirtintas įspėjamasis-informacinis užrašas dėl baudžiamosios atsakomybės už bandymą papirkti policijos pareigūną.¹⁰⁸ Nepaisant šių prevencinių užrašų, policijoje yra žmonių, kuriuos organizuotos

¹⁰⁷ Kovos su korupcija policijoje 2007 – 2011 m. programa. 2007 // www.policija.lt/%2Findex.php%3Fid%3D2796%26extension%3D.doc%26type%3Ddok_blob%26did%3D1854981%26page%3D4&ei=1i13T-HIA4bb4QTd6JGdDw&usg=AFQjCNGfmUXxrnkPhsPA9mSYxYbG-uNmQw Prisijungimo laikas 2012-03-23.

¹⁰⁸ BNS. A.Sadeckas tikisi, jog korupcija policijoje bus išgyvendinta. 2006 // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/asadeckas-tikisi-jog-korupcija-policijoje-bus-isgyvendinta.d?id=8862572> Prisijungimo laikas 2012-03-23.

grupuotės gali papirkti arba kitaip paveikti. Be to, spėjama, kad kai kurie organizuoto nusikalstamumo lyderiai veikia minėtose įstaigose.¹⁰⁹

M. Arimavičiūtė ir I. Zabieliavičienė¹¹⁰ 2002 m. atliko empirinį strateginio policijos veiklos valdymo tyrimą. Tyrime, kuriame atlikti buvo pasitelktas anketinės apklausos metodas, dalyvavo 27 kompetentingi respondentai (komisarai, inspektoriai, policininkai) iš 30 šalies policijos komisariatų. 81 proc. respondentų nurodė, jog policijos veikloje būna korupcijos atvejų. „Transparency International“ gyventojų tyrimo duomenys rodo, jog, anot 45 proc. gyventojų ir 48 proc. verslininkų, bent vienoje institucijoje jie buvo susidūrę su situacija, kai iš jų buvo reikalaujama kyšio. Iš gyventojų dažniausiai kyšio ar kitokios naudos buvo reikalaujama kelių policijoje (40 proc.).¹¹¹

Anot E. Samoškaitės, korupcijos problema ypač intensyviai reiškiasi kelių policijoje.¹¹² 2009 metais užregistruoti 284 atvejai, kai transporto priemonių vairuotojai, siekdami išvengti administracinės atsakomybės už kelių eismo taisyklių (KET) pažeidimus, policijos pareigūnams siūlė kyšius. Daugeliu atvejų dėl šių veiksmų buvo pradėti ikiteisminiai tyrimai. Ikteisminiai tyrimai buvo pradėti ir dėl 42 policijos pareigūnų galbūt padarytų korupcinių nusikalstamų veikų. 2008-aisiais užfiksuoti 224 bandymai papirkti pareigūnus, 2007 metais nustatyti 259 tokie atvejai.¹¹³

Didelius korupcijos mastus policijoje lemia daugybė veiksnių, tačiau pagrindiniai jų – nepakankama darbo drausmė ir lojalumas institucijai, žema motyvacija, padidinta tarnybinė rizika. Nemažai įtakos tam turi ir nepakankamas policijos pareigūno profesijos prestižas bei policijos darbo vertinimas visuomenėje.¹¹⁴

Nepavykimas laiku prisišaukti policijos pagalbos. Įvykiai, į kuriuos turi vykti policija yra skirstomi į tris kategorijas: A, B ir C. A kategorijai priskiriami sunkiausi nusikaltimai, pavyzdžiui: sunkus kūno sužalojimas, nužudymas ar plėšimas. Įvykio vietą policijos ekipažas turėtų pasiekti per 12–15 min. B kategorijos – lengvesni nusikaltimai, kai pareigūnams reikia atvykti per 20 min. C kategorijos nusikaltimai – lengviausi.¹¹⁵ Ir nors šis reglamentas numato

¹⁰⁹ Gutauskas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika // Jurisprudencija. 2003, Nr. 49(41). P. 13.

¹¹⁰ Arimavičiūtė M., Zabieliavičienė I. Strateginis policijos veiklos valdymas – būtina nusikaltimų prevencijos sąlyga // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24(16).

¹¹¹ Liudvinaitytė A. Labiausiai korumpuotos: policija ir gydymo įstaigos. 2008 // <http://www.kysiai.lt/labiausiai-korumpuotos-policija-ir-gydymo-staigos.html> Prisišjungimo laikas 2012-03-23.

¹¹² Samoškaitė, E. D. Grybauskaitė: korupcija kai policininkas noriai ima, o pažeidėjas noriai duoda. 2009 // <http://www.kvrsp.lt/index.php/naujienos/40-dgrybauskait-korupcija-kai-policininkas-noriai-ima-o-paeidjas-noriai-duoda> Prisišjungimo laikas 2012-03-24.

¹¹³ Patvirtinta nauja kovos su korupcija vidaus reikalų sistemoje programa. 2010 // <http://www.lrv.lt/lt/naujienos/?nid=6529> Prisišjungimo laikas 2012-03-26.

¹¹⁴ Patvirtinta nauja kovos su korupcija vidaus reikalų sistemoje programa. 2010 // <http://www.lrv.lt/lt/naujienos/?nid=6529> Prisišjungimo laikas 2012-03-26.

¹¹⁵ Norkienė, D. Surakintos policijos rankos. 2012 // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/surakintos-policijos-rankos.d?id=53840123>. Prisišjungimo laikas 2012-03-26.

laiką, per kurį ekipažas turėtų pasiekti įvykio vietą, ne visuomet pavyksta tai įgyvendinti. 2011 m. į tarnybą policijoje priimta penkis kartus mažiau pareigūnų, nei iš jos pasitraukė.¹¹⁶ Tai vienas iš veiksnių, lemiančių gyventojų nepavykimą laiku prisišaukti policijos pagalbos.

M. Arimavičiūtė ir I. Zabieliavičienė¹¹⁷ atlikto tyrimo rezultatai parodė, jog, 94 proc. respondentų nuomone, policijos pagalba nukentėjusiesiems yra nepakankamai veiksminga ir pavėluota.

Neteisėtas smurto naudojimas pareigūnų darbe – tai policijos pareigūnų darbo pažeidimas, mažinantis gyventojų pasitikėjimą šia institucija.

Teisė naudoti jėgą yra policijos, kaip valstybės institucijos, skiriamasis bruožas ir būtina sąlyga, suteikta tam, kad įstaigos ir jų pareigūnai galėtų tinkamai atlikti jiems patikėtas funkcijas. Tačiau jos leistina naudoti tiek, kiek iš tiesų reikalinga tarnybinėms pareigoms atlikti¹¹⁸, o pasitaiko atvejų, kuomet ši jėga naudojama neteisėtai. Tai patvirtina ir empiriniai tyrimai. M. Arimavičiūtė ir I. Zabieliavičienė¹¹⁹ atlikto strateginio policijos veiklos valdymo tyrimo rezultatai parodė, jog pačių policijos komisariatų darbuotojų nuomone, neteisėtas jėgos vartojimas yra dažnas policijos darbe, taip manė 75 proc. tyrimo dalyvių.

Akivaizdu, jog šiame darbo poskyriuje aptartų problemų mastai yra dideli ir jos ženkliai mažina visuomenės pasitikėjimą policija, todėl šių problemų sprendimui būtina imtis priemonių.

3.2. Pasitikėjimo policija Lietuvoje didinimo rekomendacijos

Siekiant didinti pasitikėjimą policija būtina spręsti policijos korupcijos, nepavykimo laiku prisišaukti pagalbos bei neteisėto smurto naudojimo pareigūnų darbe problemas.

Svarbu užtikrinti, kad korupcinio pobūdžio teisės pažeidimai būtų atskleisti, o kalti asmenys būtų nubausti teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais bei apie tai nuolat būtų informuojama visuomenė. Todėl **policijos korupcijos** problemai spręsti rekomenduojama:

- intensyviau ir platesniu mastu technologizuoti kelių pažeidimo fiksavimo ir baudos skyrimo procesą (užtikrinti greičio matuoklių, vaizdo kamerų duomenų perdavimo įrangos ir kt. nepertraukiamą veikimą);
- skatinti pačią visuomenę kovoti su korupcija;

¹¹⁶ Norkienė, D. Surakintos policijos rankos. 2012 // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/surakintos-policijos-rankos.d?id=53840123>. Prisijungimo laikas 2012-03.26.

¹¹⁷ Arimavičiūtė M., Zabieliavičienė I. Strateginis policijos veiklos valdymas – būtina nusikaltimų prevencijos sąlyga // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24(16).

¹¹⁸ Laurinavičius A. Policijos tarnavimo bendruomenei problemos // Jurisprudencija. 2001, Nr. 19(11). P. 200.

¹¹⁹ Arimavičiūtė M., Zabieliavičienė I. Strateginis policijos veiklos valdymas – būtina nusikaltimų prevencijos sąlyga // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24(16).

- Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos rekomenduojama dažniau atlikti policijos padalinių ir atskirų pareigūnų patikrinimus;
- policijos vadovybei rekomenduojama kurti tokią aplinką, kurioje etiško elgesio būtų tikimasi iš kiekvieno šios aplinkos nario, ir kiekvienas narys būtų atsakingas už šio tikslo įgyvendinimą.

Užkirstas kelias korupcijai policijoje pakeltų pasitikėjimą policijos struktūromis, jei kiekvieno konkretaus elemento veiksmo rezultatas tarnautų palaikyti sąžiningumą policijos tarnyboje.

Nepavykimo laiku prisišaukti policijos pagalbos problemai spręsti siūloma:

- skatinti policijos ir privačių saugos tarnybų bendradarbiavimą. Sudarius sutartis saugos tarnybų darbuotojai tam tikrais atvejais galėtų pakeisti policijos pareigūnus;
- skatinti privačių saugos tarnybų dalyvavimą saugios aplinkos kūrime;
- aktyvinti informacijos fiziniams bei juridiniams asmenims apie apsisaugojimo nuo nusikalstamų veikų būdus ir priemones sklaidą. Rekomenduojama tiesiogiai informuoti gyventojus apie apsaugos nuo nusikalstamų veikų būdus bei priemones. Jei gyventojai gaus pakankamai žinių apie apsisaugojimo nuo nusikalstamų veikų būdus bei priemones, kai kuriais atvejais policijos pagalbos apskritai gali neprireikti. Tikėtina, jog užtikrinant tiesioginį policijos bendravimą su gyventojais, didės ir visuomenės pasitikėjimas policija;
- stiprinti ir plėsti policijos rėmėjų veiklą, aprūpinant policijos rėmėjus specialia įranga, skiriamaisiais ženklais, rengiant apmokymus. Tokiu atveju dalį policijos pareigūnų funkcijų galėtų vykdyti rėmėjai;
- modernizuoti policijos operatyvaus valdymo padalinių techninę ir programinę įrangą, taip sudarant sąlygas policijai greičiau reaguoti į teisės pažeidimus.

Neteisėto smurto naudojimo pareigūnų darbe problemai spręsti būtina:

- griežtinti policijos darbuotojų atranką;
- griežtinti profesinį darbuotojų mokymą;
- griežtinti pareigūnų darbo kontrolę.

Manoma, jog šioje darbo dalyje pateiktų pasiūlymų įgyvendinimas ne tik didintų šalies gyventojų pasitikėjimą policija, bet ir gerintų šios institucijos veiklos efektyvumą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išanalizavus koncepcines pasitikėjimo policija prielaidas bei ištyrus Lietuvos gyventojų pasitikėjimą policija, galima daryti tokias išvadas:

- 1) Pasitikėjimo policija sampratos analizė parodė, jog pasitikėjimas policija – tai pagarba grįstas jausmas, kad policija, tarnaujanti piliečiams, vykdyt efektyvią nusikalstamumo kontrolę bei prevencinę veiklą, atsižvelgdama į piliečių poreikius. Pasitikėjimo policija koncepcijos turinys apima asmeninį saugumą, greitą pagalbą nukentėjus, kvalifikuotą darbą, geranoriškumą, pakankamą policijos aprūpinimą bei kitus elementus.
- 2) Nepriklausomai nuo pasitikėjimo tipo, pasitikėjimą policija lemia platus veiksnių spektras. Kaip atskleidė mokslinės literatūros analizė, dažniausiai mokslininkų įvardijami veiksniai yra policijos veiklos kokybė, piliečio amžius, piliečio lytis, piliečio išsilavinimas, piliečio etniškumas bei reputacija.
- 3) Atlikta pasitikėjimo policija metodinės bazės analizė parodė šios bazės platumą, nulemtą gana ilga šių tyrimų atlikimo istorija. Išanalizavus Lietuvoje bei užsienio šalyse atliktus pasitikėjimo policija tyrimus, nustatyta, jog dažniausiai pasitikėjimas policija, kaip tyrimo objektas, analizuojamas taikant anketinės apklausos bei interviu metodus.
- 4) Remiantis teorinėmis prielaidomis, parengta pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo metodika, kurioje numatytas anketinės apklausos metodo taikymas pasitikėjimui tirti. Empirinio tyrimo rezultatai parodė, jog dauguma Lietuvos gyventojų jaučiasi visiškai ar bent jau iš dalies saugūs savo gyvenamojoje teritorijoje, policininkus savo gyvenamajame rajone mato kiekvieną savaitę. Aktyviau apie įvykdytas nusikalstamas veikas pranešantys asmenys labiau pasitiki policija, tačiau, daugumos tyrimo dalyvių nuomone, policija tik iš dalies skatina pranešti apie daromus teisės pažeidimus. Nepaisant to, jog prevencinėse programose numatomas nuolatinis gyventojų skatinimas įsitraukti į teisės pažeidimų prevenciją, praktikoje tai beveik neįgyvendinama – daugumos tyrimo dalyvių teigimu, policija palankių sąlygų dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje nesudaro. Asmenys, kuriems per pastaruosius 12 mėnesių kontaktavo su policija, nes nukentėjo nuo asmens, padariusio nusikalstamą veiką, tapo nusikalstamos veikos liudininku, prasižengė ar ieškojo informacijos, policijos pareigūnų darbą vertina vidutiniškai, tačiau mano, kad buvo priimtas teisingas sprendimas. Nustatyta, jog jog policija pasitiki (visiškai pasitiki arba pasitiki) kiek mažiau nei pusė Lietuvos gyventojų.

5) Pasitikėjimo policija trūkumą suponuoja šios priežastys: korupcija policijoje, nepavykimas laiku prisišaukti policijos pagalbos bei neteisėtas smurto naudojimas pareigūnų darbe. Siekiant didinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą policija būtina spręsti minėtas problemas. Įvardintų problemų sprendimui baigiamajame magistro darbe suformuluotas rekomendacijų rinkinys. Tikimasi, jog pateiktų pasiūlymų įgyvendinimas ne tik didintų šalies gyventojų pasitikėjimą policija, bet ir gerintų šios institucijos veiklos efektyvumą.

LITERATŪRA

- 1) Arimavičiūtė M., Zabelavičienė I. Strateginis policijos veiklos valdymas – būtina nusikaltimų prevencijos sąlyga // Jurisprudencija. 2002, Nr. 24(16).
- 2) Ashcroft J., Daniels D. J., Hart S. V. Factors that influence public opinion of the police. Washington: U. S. Department of Justice.
- 3) Backmann R., Zaheer A. Handbook of trust research. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2006.
- 4) Bagdonas E. Socialinė statistika. Pirmoji dalis. Metodai. Kaunas: Technologija, 2004.
- 5) Baier A. Trust and antitrust // Ethics. 1986, No. 96.
- 6) Boda Z., Medve-Balint G., Szabo G. Exploring trust in justice and fear of crime through media consumption // Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf. Prisijungimo laikas 2012-01-14.
- 7) BNS. A.Sadeckas tikisi, jog korupcija policijoje bus išgyvendinta. 2006 // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/asadeckas-tikisi-jog-korupcija-policijoje-bus-isgyvendinta.d?id=8862572> Prisijungimo laikas 2012-03-23.
- 8) Cao L. Spanning the continents: assessing the Turkish public confidence in the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2006. Vol. 29, no. 3.
- 9) Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // Canadian journal of criminology and criminal justice. 2011. Vol. 53, no. 1.
- 10) Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // Policing: an international journal of police strategies & management. 2005, Vol. 28, No. 1.
- 11) Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // Legal and criminological psychology. 2011, No. 6.
- 12) Crotts J., Turner G. Determinants of intra-firm trust in buyer-seller relationships in the international travel trade // International journal of contemporary hospitality management. 1999, No. 11(2/3).

- 13) Dovalienė A., Gadeikienė A., Piligrimienė Ž. Trust as an antecedent of long-term relationships with service customers: the case of odontology services // *Ekonomika ir vadyba*. 2007, Nr. 12.
- 14) Fraenkel J. R. How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill, 1996.
- 15) Frazier S. L. The loss of public trust in law enforcement. Madera: California commission on peace officer standards and training, 2007.
- 16) Gau J. M. A longitudinal analysis of citizens' attitudes about police // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2010, Vol. 33, No. 2.
- 17) Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // *Law & society review*. 2008, vol. 42, no. 1.
- 18) Giedrikaitė R., Misevičienė I., Jakušovaitė I. Gydytojų ir pacientų nuomonės apie pasitikėjimą ir konfidencialumą vertinimas // *Medicina*. 2008, Nr. 44(1).
- 19) Gilmour S. Why we trusted the police: police governance and the problem of trust // *International journal of police science & management*. 2007, Vol. 10, No. 1.
- 20) Goldsmith A. Police reform and the problem of trust // *Theoretical Criminology*. 2005, Vol. 9, No. 4.
- 21) Gutauskas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika // *Jurisprudencija*. 2003, Nr. 49(41).
- 22) Heenan N., Wilkinson K., Griffiths D., Searles B., Seloom M., Woolford R., Williams C., Machura S. Trust in police community support officers // *Papers from the British criminology conference*. 2008. Vol. 8.
- 23) Hough M. How to measure trust? Survey measures of trust in justice // *Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project*. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf. Prisijungimo laikas 2012-01-14.
- 24) Imbrasaitė J. Socialinis kapitalas ir politinis dalyvavimas Lietuvoje // *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2004, Nr. 1.
- 25) Yuning W., Ivan Y. S. Citizen Trust in Police // *Police quarterly*. 2009, Vol. 12, No. 2.
- 26) Jacikevičius A. Žmonių grupių (socialinė) psichologija. Vilnius: Žodynas, 1995.
- 27) Jackson J., Bradford B. What is trust and confidence in the police? // *Policing: A journal of policy and practice*. 2010, Vol. 4, no. 3.
- 28) Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*. 2008, Vol. 9.

- 29) Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus, 2005.
- 30) Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus, 2007.
- 31) Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija. Kaunas: Judex, 2002.
- 32) Kiškis A. Gyventojų pasitikėjimas teisingumu: nauda ir jį lemiantys veiksniai // http://www.nplc.lt/centrov/reng/ren014/Gyventoju_pasitikejimas_teisingumu_Alfredo, prisijungimo laikas: 2011-11-19.
- 33) Kovos su korupcija policijoje 2007 – 2011 m. programa. 2007 // www.policija.lt%2Findex.php%3Fid%3D2796%26extension%3D.doc%26type%3Ddok_blob%26did%3D1854981%26page%3D4&ei=1il3T-HIA4bb4QTd6JGdDw&usg=AFQjCNGfmUXxrnKPhsPA9mSYxYbG-uNmQw Prisijungimo laikas 2012-03-23.
- 34) Laurinavičius A. Policijos tarnavimo bendruomenei problemos // Jurisprudencija. 2001, Nr. 19(11).
- 35) Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją. 2010 // <http://www.policija.lt/get.php?f.6290> Prisijungimo laikas 2012-01-27.
- 36) Liljander V., Roos I. Customer-relationships levels – from spurious to true relationships // Journal of services marketing. No. 16(7).
- 37) Liubarskienė Z., Šoliūnienė L., Kilius V., Peičius E. Pacientų pasitikėjimas sveikatos priežiūra // Medicina. 2004, Nr. 3.
- 38) Liudvinaitytė A. Labiausiai korumpuotos: policija ir gydymo įstaigos. 2008 // <http://www.kysiai.lt/labiausiai-korumpuotos-policija-ir-gydymo-staigos.html> Prisijungimo laikas 2012-03-23.
- 39) Luobikienė I. Socialinių tyrimų metodika: mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2005.
- 40) Maguire E. R., Johnson D. Measuring public perceptions of the police // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 4.
- 41) Matonytė I. Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas // Sociologija. Mintis ir veiksmas. 2004, Nr. 1.
- 42) Mečkauskas V. Policijos veiklos kontrolės turinio problemos: struktūrinis aspektas // Jurisprudencija. 2005, t. 76(68).
- 43) Norkienė, D. Surakintos policijos rankos. 2012 // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/surakintos-policijos-rankos.d?id=53840123>. Prisijungimo laikas 2012-03-26.
- 44) Patvirtinta nauja kovos su korupcija vidaus reikalų sistemoje programa. 2010 // <http://www.lrv.lt/lt/naujienos/?nid=6529> Prisijungimo laikas 2012-03-26.
- 45) Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos // <http://www.policija.lt/apklausa> Prisijungimo laikas 2012-01-12.

- 46) Putnam RD. Bowling alone: the collapse and revival of American community. New York: Simon&Schuster, 2000.
- 47) Ralston E. S., Chadwick S. A. An empirical exploration of the dimensionality of inter-employee trust in police organizations // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 3.
- 48) Roberts J. Public confidence in criminal justice in Canada: a comparative and contextual analysis // Canadian journal of criminology and criminal justice. 2007, No. 49.
- 49) Roux G., Roche S., Astor S. Ethnic minorities and trust in criminal justice: report on the French pilot // Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf.
Prisijungimo laikas 2012-01-14.
- 50) Ruževičius J., Kasperavičius R. Lietuvos policijos veiklos kokybės tobulinimo galimybės // Verslo ir teisės aktualijos. Mokslo darbai. 2008, Nr. 2.
- 51) Samoškaitė, E. D. Grybauskaitė: korupcija kai policininkas noriai ima, o pažeidėjas noriai duoda. 2009 // <http://www.kvrsp.lt/index.php/naujienos/40-dgrybauskait-korupcija-kai-policininkas-noriai-ima-o-paeidjas-noriai-duoda> Prisijungimo laikas 2012-03-24.
- 52) Schurr P. H., Ozanne J. L. Influences on echange processes: buyers' preconceptions of a seller's trustworthiness // Journal of consumer research. 1985, No. 11(7).
- 53) Sivasubramaniam D., Goodman-Delahunty J. Ethnicity and trust: perceptions of police bias // International journal of police science & management. 2008, Vol. 10, no. 4.
- 54) Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimo metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
- 55) Tyler T. Policing in black and white: ethnic group differences in trust and confidence in police // Police quarterly. No. 8.
- 56) Tyler T. Public trust and confidence in legal authorities: what do majority and minority group members want from the law and legal institutions? // Behavioral sciences and the law. 2001, Nr. 19.
- 57) Tyler T. R. Trust within organisations // Personnel review. 2003. Vol. 32, No. 5.
- 58) Tyler T. R., Huo Y. J. Trust in the law. Encouraging public cooperation with the police and courts. New York: Russel sage foundation.
- 59) U.S. Department of Justice. Building trust between the police and citizens they serve. Washington: U. S. Department of Justice, 2009.

- 60) Uscila R., Zaksaitė S., Kalvytė V., Dovidaitis D. Gyventojų nuomonė apie 1-ojo policijos komisariato veiklą. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, 2006 // <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit49.pdf> Prisijungimo laikas 2012-03-27.
- 61) Valuckienė A. Sociologinis tyrimas. Kaunas: Technologija, 2004.
- 62) LR vidaus reikalų ministerija. Viešojo saugumo plėtros iki 2010 metų strategija // http://www.nplc.lt/centrov/prog/baze/program_dok/36b.doc, prisijungimo laikas 2011-11-30.
- 63) Wu Y., Sun I. Y. Perceptions of police: an empirical study of Chinese college students // Policing: an international journal of police strategies & management. 2010, Vol. 33, No. 1.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe ištirtas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas policija bei suformuluoti pasiūlymai pasitikėjimo didinimui. Darbe atskleista pasitikėjimo policija samprata, identifikuoti pasitikėjimą policija lemiantys veiksniai, išanalizuota pasitikėjimo policija vertinimo būdų ir metodų bazė. Antroji darbo dalis skirta tyrimo metodikos parengimui bei atlikto pasitikėjimo policija Lietuvoje tyrimo rezultatų analizei. Trečiojoje darbo dalyje, remiantis atlikto tyrimo rezultatais, suformuluoti pagrįsti pasiūlymai pasitikėjimo policija Lietuvoje didinimui.

Pagrindiniai žodžiai: pasitikėjimas, pasitikėjimas policija, pasitikėjimo policija vertinimas, policijos efektyvumas.

SUMMARY

Master thesis researches trust in police of Lithuanian citizens and formulates recommendations for increase of trust. Paper reveals the concept of trust in police, identifies factors of police trust, analyses means and methods for measuring trust of police. The second part is up for preparing survey methodology and analysing results of trust in police survey in Lithuania. In the third part recommendations for increasing trust in police in Lithuania are formulated in reference to survey results.

Key words: trust, trust in police, trust in police measurement, police effectiveness.

PRIEDAI

1 priedas

Pasitikėjimą policija lemiantys veiksniai

Veiksniai	Autoriai														
	A. Kiškis ¹²⁰	C. A. Cooke ir kt. ¹²¹	J. Ruževičius, R. Kasperavičius ¹²²	T. P. Gerber, S. E. Mendelson ¹²³	J. Kaarianen ¹²⁴	A. Baier ¹²⁵	L. Cao, S. Stack ¹²⁶	Y. Wu, I. Y. Sun ¹²⁷	L. Cao ¹²⁸	T. R. Tyler, Y. J. Huo ¹²⁹	J. Ashcroft ir kt. ¹³⁰	W. Yuning, I. Y. Sun ¹³¹	S. L. Frazier ¹³²	N. Heenan ir kt. ¹³³	Z. Boda ir G. Roux ir kt. ¹³⁵

¹²⁰ Kiškis A. Gyventojų pasitikėjimas teisingumu: nauda ir jį lemiantys veiksniai // http://www.nplc.lt/centrov/ren/ren014/Gyventoju_pasitikejimas_teisingumu_Alfredo, prisijungimo laikas: 2011-11-19.

¹²¹ Cooke C.A., Puddifoot J. E., Brown J. Underlying dimensions in young people's attitudes towards police weaponry in England: some experiential influences from criminal victimization and police contact // *Legal and criminological psychology*. 2011, No. 6. P. 151.

¹²² Ruževičius J., Kasperavičius R. Lietuvos policijos veiklos kokybės tobulinimo galimybės // *Verslo ir teisės aktualijos*. 2008, nr. 2. P. 127.

¹²³ Gerber T., Mendelson S. E. Public experiences of police violence and corruption in contemporary Russia: a case of predatory policing? // *Law & society review*. 2008, vol. 42, no. 1. P. 2.

¹²⁴ Kaarianen J. Why do the Finns trust the police? // *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*. 2008, Vol. 9. P. 142-143.

¹²⁵ Baier A. Trust and antitrust // *Ethics*. 1986, No. 96. P. 232.

¹²⁶ Cao L., Stack S. Confidence in the police between America and Japan. Results from two waves of surveys // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2005, Vol. 28, No. 1. P. 142.

¹²⁷ Wu Y., Sun I. Y. Perceptions of police: an empirical study of Chinese college students // *Policing: an international journal of police strategies & management*. 2010, Vol. 33, No. 1. P. 98.

¹²⁸ Cao L. Visible minorities and confidence in the Police // *Canadian journal of criminology and criminal justice*. 2011. Vol. 53, no. 1.

¹²⁹ Tyler T. R., Huo Y. J. Trust in the law. Encouraging public cooperation with the police and courts. New York: Russel sage foundation.

¹³⁰ Ashcroft J., Daniels D. J., Hart S. V. Factors that influence public opinion of the police. Washington: U. S. Department of Justice. P. 11.

¹³¹ Yuning W., Sun I. Y. Citizen trust in police: the case of China // *Police quarterly*. 2009, Vol. 12, no. 2. P. 170.

¹³² Frazier S. L. The loss of public trust in law enforcement. Madera: California commission on peace officer standards and training, 2007. P. 2.

¹³³ Heenan N., Wilkinson K., Griffiths D., Searles B., Seloom M., Woolford R., Williams C., Machura S. Trust in police community support officers // *Papers from the British criminology conference*. 2008. Vol. 8. P. 137.

¹³⁴ Boda Z., Medve-Balint G., Szabo G. Exploring trust in justice and fear of crime through media consumption // *Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured*. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf P. 20. Prisijungimo laikas 2012-01-14.

¹³⁵ Roux G., Roche S., Astor S. Ethnic minorities and trust in criminal justice: report on the French pilot // *Trust in justice: why it is important for criminal policy, and how it can be measured*. Final report of the Euro-justis Project. Helsinki: University of London, 2011 // http://www.eurojustis.eu/fotoweb/HEUNI_Report_70_revised_09112011.pdf P. 43. Prisijungimo laikas 2012-01-14.

Policijos autoritetas	+																1
Policijos institucinis teisėtumas	+																1
Kompetencija	+																1
Sąžiningumas	+																1
Efektyvumas	+																1
Policijos veiklos kokybė		+	+							+							3
Kultūrinės tradicijos				+													1
Institucijos taisyklių ir nurodymų laikymasis					+												1
Geras darbas					+												1
Tarnavimas bendram interesui					+												1
Policijos matomumas													+				1
Pagarba piliečiams						+											1
Šalies kultūra							+										1
Šalies istorija							+										1
Šalies geografinė vieta							+										1
Valdžios galimybės mažinti nusikalstamumą													+				1
Korupcija													+				1
Piliečio pasitenkinimas viešuoju saugumu													+				1
Piliečio gyvenimo kokybė													+				1
Piliečio amžius								+	+				+				3
Piliečio išsilavinimas									+				+				2
Piliečio lytis									+				+		+		3
Piliečio šeimyninė padėtis									+								1
Piliečio rasė												+					1
Piliečio etniškumas												+				+	2
Piliečio pajamos													+				1
Piliečio užimtumas													+				1
Piliečio politinė įtaka													+				1
Reputacija														+			1

Informacijos šaltiniai														+	+		2
Iš viso	5	1	1	1	3	1	3	1	4	1	2	10	1	3	1	1	

Tyrimo anketa

Gerb. Respondente,

Tiriamas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas policija. Jūsų nuomonė yra labai svarbi šio tyrimo tikslui pasiekti. Klausimyną sudaro dvi dalys: 1) demografiniai klausimai; 2) klausimai apie pasitikėjimą policija. Apklausa yra ANONIMINĖ, gauti duomenys bus naudojami tik baigiamajam magistro darbui parengti.

Prašome Jums priimtina klausimo atsakymo variantą(-us) pažymėti taip:

DĖKOJU UŽ SUGAIŠTĄ LAIKĄ!

I DALIS. DEMOGRAFINIAI KLAUSIMAI**1. Jūsų lytis:**

- vyras; moteris.

2. Jūsų amžius:

- iki 25 m; 25-40 m; 40- 60 m; virš 61 m.

3. Jūsų išsilavinimas :

- nebaigtas vidurinis; vidurinis; aukštesnysis; aukštasis.

4. Jūs gyvenate:

- mieste; kaime.

5. Jūsų šeimyninė padėtis:

- ištėkėjusi / vedęs; gyvenate nesusituokę; našlė / našlys; išsiskyrusi (-ęs);
 viengungis / vieniša.

6. Jūs esate:

- dirbantis; bedarbis; studentas; pensininkas;
 kita (įrašykite) .....

7. Kokios Jūsų mėnesinės pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui:

- iki 1000Lt; 1000-3000Lt; daugiau nei 3000Lt.

II DALIS. KLAUSIMAI APIE JŪSŲ PASITIKĖJIMĄ POLICIJA**8. Ar Jūs jaučiatės saugus savo gyvenamojoje vietovėje?**

- tikrai taip; iš dalies; ne; tikrai ne;
 nežinau.

9. Kaip dažnai Jums tenka matyti policininkus savo gyvenamajame rajone?

- kiekvieną dieną; kiekvieną savaitę; vieną ar du kartus per metus;
 rečiau; niekada.

10. Kaip manote, ar policija skatina žmones pranešti apie daromus teisės pažeidimus?

- tikrai taip; iš dalies; ne; tikrai ne;
 nežinau.

11. Kaip manote, ar policija sudaro palankias sąlygas žmonėms dalyvauti teisės pažeidimų prevencijoje?

- tikrai taip; iš dalies; ne; tikrai ne;
 nežinau.

12. Ar lengva prisiskambinti policijai?

- taip, labai; lengva; nelengva; neįmanoma;
 nežinau.

13. Kaip toli Jūs gyvenate nuo artimiausio policijos posto?

- 0-2 km; 2-6 km; daugiau negu 6 km.

14. Jei Jums skubiai būtų reikalinga policijos pagalba, kaip manote, per kiek laiko jos sulauktumėte?

- 0-5 min.; 6-10 min.; 11-20 min.; 21-30 min.;
 31 – 60 min.; daugiau negu 60 min.

15. Ar Jums teko kontaktuoti su policija per pastaruosius 12 mėnesių dėl šių priežasčių:

Priežastys	Taip	Ne	Nenoriu atskleisti
Nukentėjau nuo asmens, padariusio nusikalstamą veiką			
Tapau nusikalstamos veikos liudininku			
Prasižengiau			
Ieškojau informacijos			
Kita (įrašykite)			
.....			
.....			

JEIGU JUMS NETEKO KONTAKTUOTI SU POLICIJA PER PASTARUOSIUS 12 MĖNESIŲ DĖL BET KURIOS IŠ NURODYTŲ PRIEŽASČIŲ, ANKETOS PILDYMĄ TĘSKITE NUO 18-OJO KLAUSIMO.

16. Kaip Jūs vertinate policijos pareigūnų, su kuriais jums teko susidurti dėl šio įvykio, darbą?

- labai gerai; gerai; vidutiniškai; blogai;
 labai blogai; nežinau.

17. Kaip manote, ar policija priėmė teisingą(-us) sprendimą(-us)?

- taip; ne; nežinau.

18. Ar Jūs pasitikite policija?

- taip, visiškai; taip; iš dalies;
 ne; tikrai ne; nežinau.

JEI Į 18-ĄJĮ ANKETOS KLAUSIMĄ ATSAKĖTE „NE“ ARBA „TIKRAI NE“, TUOMET PAPILDOMAI ATSAKYKITE Į 19-ĄJĮ KLAUSIMĄ.

19. Kodėl nepasitikite? Galite žymėti daugiau negu vieną atsakymo variantą.

- policija yra korumpuota;
 netikiu, kad policija galėtų surasti asmenis, padariusius nusikalstamas veikas;
 policija atsisako padėti;
 laiku nepavyksta prisišaukti policijos pagalbos;
 patys policijos pareigūnai daro nusikalstamas veikas;
 policijos pareigūnai darbe neteisėtai naudoja smurtą;
 kita (įrašykite).....
.....

JŪSŲ PASTABOS IR PATARIMAI POLICIJAI BEI TYRIMO ORGANIZATORIUI: _____

_____
_____
_____

DĖKOJU!